

Bizim Ailə

№: 17-Yanvar-fevral-2011-Qadın-Ailə Jurnalı

**TORPAQ-UĞRUNDA
ÖLƏN VARSA
VƏTƏNDİR**

BİZİM AİLƏ

Qadın- Ailə jurnalı

Dövlət Reyester № 20929

Təsisçi:
İpəkyolu MMC

Redaktor:
Gülnarə Seyidova

Məsləhətçi
Samirə Mahmudova

Redaktor müavinləri:
Qətibə Vaqifqızı
Mətanət Kərimova

Redaksiya heyəti:
Dr.Mehri Məmmədova
Dr.Nailə Süleymanova
Dr.Sevinc Aslanova
Dr.Mehriban Qasımova
Dr.Samirə Həsənova
Zeynəb Nuri
Meryem Demir
Vüsalə Quliyeva
Rəna Mirzəliyeva
Aygün Məmmədzadə
Mətanət Kərimova

Abunə və reklam işləri:
Aynur Məmmədova

Dizayn: Bizim ailə

Ünvan: Bakı şəhəri, Cəfərov
Qardaşları küçəsi. 16
Tel: (+994 050) 369 65 23
(+994 12) 502 07 55

Web:
www.bizimaille.az
e-mail:
bizimailedergisi@gmail.com

Əziz oxucu!

Bu sayımızda insanlığın ən yüksək mərtəbəsi şəhidliyi ifadə etməyə çalışdıq. Şəhidlik elə bir zirvədir ki, ona yetişən insan dünya və axirətin ən gözəl nemətlərinə nail olmuş olar. Azərbaycan xalqının övladları tarix boyu zaman-zaman şəhidlik zirvəsinə qalxmışlar. XX əsrin əvvəllərində olduğu kimi sonlarında da xalqımız kütləvi qırğınlara məruz qalmışdır. Bunun nəticəsində xalqımız minlərlə şəhidlər vermiş, torpaqlarımızın böyük hissəsi xainlərin əlinə keçmişdir. Lakin hər birimiz əminik ki, şəhidlərimizin qanı yerdə qalmayacaq və hər bir qarış torpağımızı geri qaytaracağıq. Şəhidliyi möhtərəm Osman Nuri Topbaşın "Səadət dövründən xatirələr. Uhd", Samirə Mahmudovanın "Allahın verdiyi əmanəti ləyaqətlə Ona təslim etmək", Məryəm Dəmirin "Canı canana fəda edə bilmək", Nəmət Çinarın "Vallah qazandım" yazıları ilə ifadə etməyə çalışdıq. Allahdan bütün şəhidlərimizə rəhmət diləyirik.

Əziz oxucu!

Jurnalımızın bu sayında yuxarıda qeyd etdiklərimizlə yanaşı Qəmərxanım Cavadlı ilə reportaj, Fətimə Çinarın "Maddi və mənəvi baxımdan dəstəmaz", Həticə Şahinin "Diqqət! Övladlarımızın xəyallarını kimlər oğurladı", Sevinc Aslanovanın "Türk hakimiyyətinə ikən ermənilərin vəziyyəti" kimi yazılarının ürəyinizcə olmasına ümid edirik.

Mətanət Kərimovanın "Sənə yazdığım ilk namədir bu" yazılarını sizlərə təqdim edirik. Bunlardan əlavə sağlq bölməmizdə Vüqarə Məmmədova "Körpələrimizi necə qidalandırmalı", Gülnar Quliyevanın "Əsrin xəstəliyi. Qrip", faydalı məsləhətlər bölməsində Kəmalə Hüseynovanın "Yandırsa da faydalıdır" və qadınlarımız üçün verdiyimiz ləzzət dünyasını bəyənəcəyinizi düşünürük.

İÇİNDƏKİLƏR

NƏLƏR ÇƏKMİŞ BAŞIN SƏNİN AZƏRBAYCAN!

3

ALLAHIN VERDİYİ ƏMANƏTİ LƏYAQƏTLƏ TƏSLİM ETMƏK

5

QƏMƏR CAVADLI ilə reportaj

16

Səadət Dövründən Xatirələr UHUD

22

NƏLƏR ÇƏKMİŞ BAŞIN SƏNİN AZƏRBAYCAN! <i>Gülzarə SEYİDOVA</i>	3
ALLAHIN VERDİYİ ƏMANƏTİ LƏYAQƏTLƏ TƏSLİM ETMƏK <i>Samirə MAHMUDOVA</i>	5
ÖLÜMSÜZLÜYƏ APARAN YOL <i>Səyadulla KƏRİMLİ</i>	7
CANI CANANA FƏDA EDƏ BİLMƏK <i>Meryem DEMİR</i>	8
ŞƏHİDLƏR ƏVƏZSİZ MÜCÖVHƏRLƏRDİR <i>Elif GÜLDAR</i>	10
VALLAH QAZANDIM <i>Nimet ÇİNAR</i>	12
ŞEYTANA QALİB GƏLMƏYİN YOLU <i>Aygün MƏMMƏDZADƏ</i>	14
REPORTAJ <i>Qəmər CAVADLI</i>	16
SƏNƏ YAZDIĞIM İLK NAMƏDİR BU <i>Mətanət KƏRİMOVA</i>	20
SƏADƏT DÖVRÜNDƏN XATİRƏLƏR: UHUD <i>Osman Nuri TOPBAŞ</i>	22
MADDİ VƏ MƏNƏVİ BAXIMDAN DƏSTƏMAZ <i>Fatimə ÇİNAR</i>	26
TÜRK HAKİMİYYƏTİ ALTINDA İKƏN ERMƏNİLƏRİN VƏZİYYƏTİ <i>Dr.Sevinc ASLANOVA</i>	28
XOŞBƏXTLİYİN YOLLARI DAŞLI <i>Aynur YÜCƏTƏŞ</i>	31
DİQQƏT! ÖVLADLARIMIZIN XƏYALLARINI KİM LƏR OĞURLADI? <i>Hatice ŞAHİN</i>	32
DİLİN GÜNAHLARI <i>Minurə NİZAMOVA</i>	34
KÖRPƏLƏRİMİZİ NECƏ QIDALANDIRMALI <i>Dr.Vüqarə MƏMMƏDOVA</i>	36
ƏSRİN XƏSTƏLİYİ QRİP <i>Gülzarə QULİYEVA</i>	38
YANDIRSA DA FAYDALIDIR <i>Kəmalə HÜSEYNOVA</i>	40
LƏZZƏT DÜNYASI.....	42
XƏBƏR.....	44

NƏLƏR ÇƏKMİŞ BAŞIN SƏNİN AZƏRBAYCAN!

Azərbaycan xalqının tarixinə Qanlı Yanvar faciəsi kimi daxil olmuş 1990-cı il 20 Yanvar hadisələrindən iyirmi bir il keçir. Keçmiş sovet dövlətinin hərbi maşınının həmin gün Azərbaycan xalqına qarşı həyata keçirdiyi vəhşi terror aktı insanlığa qarşı törədilmiş ən ağır cinayətlərdən biri kimi bəşər tarixində qara səhifə olaraq qalacaqdır. Milli azadlığı, ölkəsinin ərazi bütövlüyü uğrunda mübarizəyə qalxmış dinc əhaliyə divan tutulması, kütləvi terror nəticəsində yüzlərlə günahsız insanın qətlə yetirilməsi və yaralanması totalitar sovet rejiminin süqutu ərəfəsində onun cinayətkar mahiyyətini bütün dünyaya bir daha nümayiş etdirdi.

Sovet Ordusunun böyük kontingentinin, xüsusi təyinatlı bölmələrin və daxili qoşunların Bakıya yeridilməsi xüsusi qəddarlıq və görünməmiş vəhşiliklə mü-

şayiət edildi. 1990-cı il yanvarın 19-da Mixail Qorbaçov SSRİ Konstitusiyasının 119-cu, Azərbaycan SSRİ Konstitusiyasının 71-ci maddələrini kobud şəkildə pozaraq, yanvarın 20-dən Bakıda fəvqəladə vəziyyət elan edilməsi haqqında fərman imzaladı. Lakin SSRİ DTK-nın "Alfa" qrupu yanvarın 19-da saat 19.27-də Azərbaycan televiziyasının enerji blokunu partlatdı, respublikada televiziya verilişləri dayandırıldı. Gecə isə qoşun fəvqəladə vəziyyət elan edilməsindən xəbərsiz olan şəhərə daxil oldu və əhaliyə divan tutmağa başladı. Tanklar, zirehli transportyorlar Bakı küçələrində qarşılarına çıxan hər şeyi əzir, hərbiçilər hər yanı amansız atəşə tuturdular. İnsanlar nəinki küçələrdə, hətta avtobusda gedərkən, öz mənzillərində oturduqları yerdə güllələrə tuş gəlirdilər. Yaralıları aparmağa gələn "təcili yardım" maşınlarını və tibb işçilərini də

atəşə tuturdular. Bir neçə gün ərzində 137 nəfər öldürüldü, 700-dək yaralandı, 800-dən çox adam qanunsuz həbs edildi. Həlak olanlar arasında yetkinlik yaşına çatmayanlar, qadınlar, qocalar, şikəstlər də var idi. 1990-cı ilin yanvar qırğını nə qədər faciəli olsa da, Azərbaycan xalqının iradəsini, milli azadlıq uğrunda mübarizə əzmini qıra bilmədi. Həmin dəhşətli gecədə həlak olan vətən oğulları Azərbaycanın tarixinə parlaq səhifə yazdılar, xalqın milli azadlığı, müstəqilliyi üçün yol açdılar... 20 yanvar faciəsindən aldığımız yaralar sağalmadan erməni terrorçularının xalqımıza vurduğu zərbə bizi daha betər sarsıtdı.

1988-ci ildən başlamış Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi tarixində ən müdhiş hadisələrdən biri Xocalıda baş vermiş soyqırım oldu. Bu hadisə XX əsrin ən dəhşətli və qəddar faciələrindən biri hesab edilə bilər. Xocalı faciəsi iki yüz ilə yaxın bir müddətdə erməni şovinist-millətçiləri tərəfindən azərbaycanlılara qarşı müntəzəm olaraq həyata keçirilən etnik təmizləmə və soyqırımı siyasətinin davamı və ən qanlı səhifəsidir. Öz miqyasına və dəhşətlərinə görə dünya tarixində analoqu az olan Xocalı soyqırımını törətməkdə erməni şovinistləri və ideoloqları uzağadən məqsəd güdürdülər. Məqsəd Dağlıq Qarabağı və digər Azərbaycan torpaqlarını ələ keçirmək, xalqımızın müstəqillik və ərazi bütövlüyü uğrunda mübarizə əzmini qırmaq idi. Lakin mənfur düşmən öz niyyətlərinə çatı bilmədi. Doğrudur, faciə bütün Azərbaycan xalqını sarsıtmış, Xocalı sakinlərinə sağalmaz yaralar, mənəvi

zərbələr vurmuşdur. Lakin xocalılar, hətta amansız soyqırım günündə də özlərini əsl qəhrəman kimi aparmış, erməni-sovet hərbi birləşmələrinə qarşı qeyri-bərabər döyüşdə igidliliklə vuruşmuş, düşmən qarşısında əyilməmiş, xalqımızın qəhrəmanlıq tarixinə şərəfli səhifələr yazmışlar.

Cinayətkar erməni hərbi birləşmələrinin vəhşiliyi nəticəsində 613 nəfər şəhid, 487 nəfər şikəst olmuş, 1275 nəfər dinc sakin – qocalar, uşaqlar, qadınlar əsir götürülərək ağlasığmaz erməni zülmünə, təhqirlərə və həqarətlərə məruz qalmışlar. 150 nəfərin taleyi hələ də məlum deyildir. Şəhid olanların 106 nəfəri qadın, 63 nəfəri isə azyaşlı uşaqlar olmuşlar, şikəstlərin 76 nəfəri yetkinlik dövrünə çatmamış oğlan və qızlardır. 8 ailə bütövlükdə məhv edilmiş. Bu cinayətdə 56 nəfər xüsusi qəddarlıqla və amansızlıqla qətlə yetirilmişdir. Onlar diri-diri yandırılmış, başları kəsilmiş, qafalarının dərisi soyulmuş, körpə uşaqların gözləri çıxarılmış, süngü ilə hamilə qadınların qarınları yarılmışdı. Meyitlər üzərində dilə gətirilməsi mümkün olmayan təhqiramiz hərəkətlər edilmişdir.

Doğma yurdlarında didərgin düşmüş, Azərbaycanın 48 rayonuna səpələnmiş Xocalı sakinləri Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin ədalətli həlli, Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzünün dəf edilməsi, ölkənin ərazi bütövlüyünün bərpa edilməsi ümidi ilə yaşayırlar.

20 yanvar faciəsinin və Xocalı soyqırımının günahkarları, təşkilatçıları və icraçıları layiqli cəzalarına çatmalıdırlar.

Xocalı faciəsi iki yüz ilə yaxın bir müddətdə erməni şovinist-millətçiləri tərəfindən azərbaycanlılara qarşı müntəzəm olaraq həyata keçirilən etnik təmizləmə və soyqırımı siyasətinin davamı və ən qanlı səhifəsidir.

ALLAHIN VERDİYİ ƏMANƏTİ LƏYAQƏTLƏ TƏSLİM ETMƏK

Islam tarixi çoxlu qəhrəmanlıq salnamələri ilə doludur. Hər yaradannını, millətini və vətənini sevən insan canını bu yolda qoyaraq tarixin yaddaşına qızıl hərflərlə həkk edilmişdir. Hər kəs və hər şey unudulsa da onları heç kim unutmamış və daima xatırlamışlar. Onların canlarını qurban verdikləri Allah, vətən və millət duyğusudur. Bu duyğular müqəddəs sayıldığı kimi onları göz bəbəyi kimi qoruyaraq bu uğurda ölənlər də unudulmur, hər gələn nəsil şanlı tarixə iz salan qəhrəmanlıqlarını oxuyur, ibrət alır və onları örnək alırlar. Onlar həm bu dünyada, həm də axirətdə yad edilən Allahın adına ölümlər deməyimizə izin vermədiyi insanlardan olurlar. Onlar islam dinində ən uca mərtəbə olan şəhidlik məqamına yüksəlmişlər.

Şəhidlik Allahın təqdiri ilahiyyəsinə bağlı olan, qulun Allaha yaxınlığı ölçüsündə ortaya çıxan ülvî bir mərtəbədir. Bu mərtəbəyə layiq görülənlərdən birisi də Xüləfəyi Rəşidinin dördüncüsü, Əsədullah (Allahın şiri) ləqəbi ilə tanınan Hz. Əlidir. Uşaqlığından bəri büt-

lərə sitayiş etmədiyi üçün “kərrəmallahu vechəhu” duasını alan, cənnət gənclərinin rəhbərləri olan Hz. Həsən və Hüseyinin atası olduğu üçün “Əbul-Həsəneyn”, Peyğəmbərimizi tez-tez razı etdiyi və özündən də razı olunduğu üçün “Mürtaza” (razı olunmuş), “Heydər” və “Əbu Turab” ləqəbləri ilə də tanınmaqdadır. Hz. Əli orta boylu, əsmər və iri qara gözlü idi. Saqqalı sıx və geniş idi. Gülümsəyərkən inci kimi dişləri görünürdü. İki kürəyinin arası geniş, aslan kimi pəncələri qüvvətli birisi idi.

Özünü tanıyandan Allah Rəsulunun yanında və tərbiyəsi altında yetişdi. Ədalət və dürüstlükdən ayrılmadı. Savaşlarda göstərdiyi cəngavərliyi və qəhrəmanlıqları dillərə dastan oldu. Allaha layiq qul, Allah Rəsuluna layiq ümmət, xalqına və vətəninə layiq oğul olmanın özəlliklərini timsalında canlandıran bu şərəfli insan şəhidlik şərbətini də cəsərlə qəbul etdi. Yasirlərlə, Sümeyyəllərlə, Hənzələrlə başlayan şəhidlik mərtəbəsindən sırayla o da sevə-sevə daddı.

Hər səhər və axşam namazlarını imam olaraq camaatla qıladı. Şəhid

edildiği gün Allahın aslanı hər səhər olduğu kimi məscidə yaxınlaşır və içəri girər-girməz “əs-salat”, “əs-salat” deyərək yatanları oyandırmağa və sabah namazına dəvət etməyə başlayır. Məscidin içində üzüqoylu yatan birini görür və bir az sonra onun tərəfindən şəhid ediləcəyi ağına belə gəlmədən “Oyan”-deyir. “Namaz vaxtıdır”. Belə üzüqoylu da yatma. Bu şəkildə yatmaq şeytanın tərzidir. Ya möminlər kimi sağ yanına doğru yat, ya da Peyğəmbərlər kimi arxası üstə yat”. Yatdığı yerdən duran adam Möminlərin əmiri namaza başlayanda ona arxadan yaxınlaşıb qılıncını endirir. Qılınc Hz. Əlinin daha əvvəl savaşda başından zədə alan yerinə isabət edir.

Şəhidlik Allahın təqdiri ilahiyyəsinə bağlı olan, qulun Allaha yaxınlığı ölçüsündə ortaya çıxan ülvî bir mərtəbədir. Yəni şəhidlik hər kəsə nəsib olmayan böyük bir şərəf və möminlər üçün mükəmməl bir nemətdir.

Rəvayətə görə bir neçə gün əvvəl Hz. Əli oğlanları Həsən və Hüseyinə tanıdığı bir xarici tərəfindən vurulduğunu yuxuda gördüyünü danışmışdı. Hz. Həsən və Hüseyinə madam öldürüləcəyini bilirsə onu həbs etməyin lazım olduğunu deyincə Hz. Əli: “Cinayət işlənmədən heç kimi caniliklə günahkar bilmək olmaz”-buyurmuşdu.

Vurulmasından iki gün sonra Ramazan ayının 21-ci günü axşamı elm şəhərinin qapısı, Rəsulullahın dünya və axirət qardaşı, möminlərin vəlisi və övliyələr şahı Hz. Əli 63 illik mücadilə və təqva dolu bir ömürdən sonra həyata gözlərini yumdu. Əslində, o, şəhid ediləcəyini bilirdi. Belə ki, Allah Rəsulu (s.ə.s) otuz il öncə Ramazan ayında bir xütbə verdikdən sonra Hz. Əli qalxıb:

-Ey Allahın Rəsulu! Bu ayda ediləcək ən üstün ibadət və əməl hansıdır? deyə soruşdu. Allah Rəsulu (s.ə.s):

-Günahlardan uzaq olmaqdır, ey Əli, dedi. Sonra ağlamağa başladı. Niyə ağladığını soruşanda :

-Ey Əli! Sən də bu mübarək ayda şəhid ediləcəksən, dedi.

Bu həqiqət Hz. Əlinin bütün davranışlarından bəlliydi. Belə ki, o il həcc mövsümündə dostlarının arasında ola bilməyəcəyini işarət edir və Ramazan ayı girdiyində çox az yemək yeyirdi. Belə az bir yeməklə iftar etməsinin səbəbini soruşanlara “Rəbbimin hüzuruna boş mədə ilə qovuşmaq istəyirəm”- demişdi.

Hz. Əlinin hərbi və siyasi sahədə olduğu qədər elmi və dövlət idarəçiliyi sahəsindəki uğurları, dahi şəxsiyyəti, yardımsevərliyi, cəmərdliyi və qəhrəmanlığı

kimi özəllikləri nəinki islam aləmində, eləcə də qərb aləmindəki şəxsiyyətləri heyran etmiş, diqqətlərindən yayınmamışdır. Bu şəxsiyyətlərdən biri olan “İnsani Ədalətin Səsi İmam Əli” isimli əsərin müəllifi George Gordac Hz. Əli haqqında bu ifadələri işlətməmişdir:

“Onu tanı və ya tanıma tarix və həqiqət onun nəzdində birdir. Çünki tarix və həqiqət onun daim oyaq və qahhar vicdan olduğuna şəhadət etməkdədir. Tanınmış şəhid odur. Və yenə böyükələrin atası da, şəhidlərin atası da odur. O, Əbu Talib oğludur. Şərqin ölümsüz şəxsiyyətidir. Ey dünya! Nə olardı o ağılla, o qəlbiylə, o diliylə, o elmiylə və o zülfüqarıyla bir Əli bağışlaya bilsəydin hər əsrə. Allah-Təala şəhidlik mərtəbəsini istəyən hər kəsə bu məqamı ehsan etsin. Amin!

Allah-Təaladan şəhidlərimizə rəhmət diləyirik!

Ölümsüzlüyə aparan yol...

Yaşı da Qarabağ savaşı ilə eynidir. Bəlkə elə bu, bir taledir, alın yazısıdır. Mübariz Ağakərim oğlu İbrahimov 1988-ci ildə Biləsuvar rayonunun Əliabad kəndində dünyaya göz açır.

Malik Piriyeov adına orta məktəbi bitirdikdən sonra dərhal da hərbi xidmətə çağırılır. Əsgərlik borcunu şərəflə yerinə yetirir, kəndlərinə dönür lakin rahat qərar tuta bilmir. Vətən uğrunda şəhid, əsir götürülən bacı və qardaşlarımız, qızgəlinlərimiz, erməni qəsbkarlarının tez-tez sərhədlərimizə basqını, atəşkəsi pozmaları daim onu narahat edir. Və bütün bunlara dözməyən Mübariz hərbi komissarlığa müraciət edərək, bu dəfə könüllü olaraq cəbhə xəttinə yollanır...

Deyirlər, Xorasan hökmdarı Hüseyn Bayqara Şah İsmayıl Xətəinin könlünü almaq məqsədilə ona bir neçə rəqqasə və şeir-məktub göndərir. Şah İsmayıl onlara baxıb deyir: "Mənim eyş-ışrətə vaxtım yoxdur. Mən döyüşçüyəm, mən gərək daimi məmləkətimin ətrafında at cövlan etdirəm, vətənimin keşiyini çəkəm".

Böyük sərkərdənin bu sözlərinə heyran olmaya bilmirsən. Bu, ancaq ürəyində böyük vətən eşqi, böyük vətən sevgisi gəzdiren insanların məramı ola bilər. Bu sözləri cəsarət və qəhrəmanlığı insanlığın mühüm şərti sayanlar deyə bilər. Eşq olsun belə övladları yetirən xalqa! Eşq olsun o xalqa ki, onun övladları bu

cür məqsəd və məramlarla yaşayır.

Türk xalqlarının ulu hökmdarı, qüdrətli sərkərdəsi olan Oğuz Xaqan tez-tez dua edirmiş: "Ey Yaradan! Türkü igidlikdə sabitqədəm et! Türkü ərlik davası ilə yaşat! Türkün qəlbini hər şeydən əvvəl, hətta qurşağını çörəklə doldurmazdan qabaq, türklük sevgisi ilə doldur! Aman Tanrım, türkə sağlam iradə ver! Səbrini, təmkinini eyni zamanda qeyrətini artır! Ona əsas səciyyə kimi vəzifə məhəbbəti və cavabdehlik duyğusu ver! Cavabdehliyi türk yurdundan əksik etmə! Ən möhtəşəm qüvvənin türklük olduğunu türkə öyrət!"

Dahilərin fikrincə əsil qəhrəman ölümə qalib gələndir. Ölümə hazır olana isə qalib gəlmək çətinidir.

Mübariz ölümə hazır idi. O özü bu yolu seçmişdi. Onda hər kəsə nəsib olmayan igidlik istedadı vardı. Və o bu istedadla da öz məqsəd və məramına tez çatdı, qalib gəldi, xalqının, el-obasının, valideynlərinin, bütövlükdə isə Azərbaycanımızın başını uca etdi.

Mübariz İbrahimov əsil qəhrəmanlıq, igidlik, cəsurluq simvolu kimi yaddaşlarda qaldı. O, ömrünün mənasını yalnız doğma vətənə xidmətdə gördü və vətəninə uğrunda da şəhid oldu...

Azərbaycan xalqı əmin ola bilər ki, Mübariz kimi övladları olan vətən heç vaxt darda qalmaz.

CANI CANANA FƏDA EDƏ BİLMƏK

Canı canan diləmiş verməmək olmaz ey dil!

Nə nizah eyləyək ol nə sənindir, nə mənim...

Demiş Haqq aşiqi Füzuli..

Can bədəndə əmanətdir, can "Ona ruhumdan üfürdüyüm zaman" ayeyi - kəriməsinə məzhər ola bilmək üçün Rəbdə yox olmağı gözləyir, can Canan uğrunda xərclənə bilmək üçün hər vaxt hazırdır, can fəda üçün niyazdadır...

Niyazlar Rəbbə çatarkən, can Rəbbə həsrətdə olarkən, canı əminliyə çatdıran şəhidlikdir..

Xitabına məzhər şəhid ruhu.. bədəni ölü bilib zahirə baxan anlaya bilməz ruhun diriliyini..

"Allah, Allah yolunda vuruşub öldürən və öldürülən möminlərdən,

qarşılığı cənnət olmaq üzrə, mallarını və canlarını satın almışdır. Bu Onun üzərinə, Tövrət, İncil və Quranda vəd edilmiş olan bir haqdır. Allahdan daha çox əhdinə vəfa göstərə bilən kim vardır? Beləki, etdiyiniz bu alış-verişiniz üçün sevinin. Elə böyük qurtuluş da budur". (Tövbə, 9/111)

Qazanlı bir alış-verişdir şəhidin Rəbbi üçün fəda etdiyi bədəni və ruhu..

"Allah yolunda hicrət edib daha sonra öldürülən və ya ölənlər isə; Allah onlara, şübhəsiz, gözəl bir ruzi verəcəkdir. Şübhəsiz, Allah ruzi verənlərin ən xeyirlisidir". (Həcc, 22/5)

Bizim ən şirin bildiyimiz, çata bilməyəcəyimiz daddakı ruzidir şəhidin ruzisi. Dünyəvi zövqlər onu izah etməyə çatmaz, dünyəvi dadlar onu yazmaq üçün söz tapa bilməz.

"... Şübhəsiz, hicrət edənlərin, yurdlarından çıxarılanların, mənim yolumda özlərinə əziyyət edilənlərin, çarpışanların və öldürülənlərin pisliklərini örtəcək və özlərinə altından çaylar axan cənnətlər nəşib edəcəyəm. Bu Allah qatından bir qarşılıqdır. Qarşılığın ən gözəl olanı Allah qatındadır". (Ali İmran, 3/195)

Edilən gözəlliyin əcrini verən, qüsursuz kainatı yaradan Rəbbimiz. Qarşılığın ən gözəli ən gözəl qatdan. Şərh etmək həddimiz deyil.

Səhl ibn Hənif (r.a.)dan Rəsulullah (s.ə.s)in belə dediyi rəvayət edilir: *"Allah-Təaladan səmimiyyətlə şəhidliyi istəyən kimsə yatağında ölsə belə Allah onu şəhidlər məqamına çatdıracaq"*. (Əbu Davud, Müslim, Tirmizi, Nəsai və İbnu Macə)

Salman (r.a) deyir ki: Rəsulullah (s.ə.s) Əfəndimizi belə buyurarkən eşitdim :

"Bir gün və bir gecə sərhəd keşiyi tutmaq, gündüzü orucla gecəsi ibadətlə keçirilən bir aydan daha xeyirlidir. Əgər adam bu qulluq əsnasında ölsə etdiyi işin əcri və savabı qiyamətə qədər davam edər, şəhid olaraq ruzisi də verilər (cənnətdə ruzisi verilər) və qəbirdəki sual mələklərinin, hesabının çətinliyini çəkməz". (Müslim)

Ayeyi-kərimələrimiz və hədisi-şəriflərimiz bizə İslam dininin vətənə, millətə, cana, namusa, bayrağa nə qədər

əhəmiyyət verməli olduğumuzu vurğulamaqda və qulların vətən uğruna canlarını necə fəda etməli olduğuna diqqət çəkməkdədir..

Vətən sevgisi imandandır düsturuyula yetişən bir gənclik vətəninə, millətinə sahib çıxa bilən gənclik olar. Nəhayət, iş yenə bizlərə qalır. Yetişdirdiyimiz övladlar vətən sevgisi bir yana, ana, ata sevgisindən xəbərsiz olsalar vətən-millət sözləri onlara nağıl kimi görünər. İstehlak çağındakı gənclik sevgilərini də, hüznlərini də birlik içində yaşayarkən, bir anlıq zaman kəsiyində duyğularını ifadə edərkən keçmişinə laqeyd, gündəmdən uzaq böyüməkdədir..

Bizlərə verilən sevgini qatlayaraq uşaqlarımıza verməsək onların olduqları mühitə həssas olmalarını gözləmək onlara haqsızlıq deyil, bəs nədir?

Şəhidlik rütbəsi əvəz istər.. ona hazırlanan əvəz qarşılığı Rəsulullah Əfəndimiz (s.ə.s) şəhid olanın ağrı hiss etməyəcəyini *"Şəhid öldürüldüyündə, birənin sizi dişlədiyində hiss etdiyiniz ağrını hiss edər"*. (Tirmizi, Nəsai və Darımi rəvayət etmişdir.)

Hər kəs üzərinə düşən vəzifəni edər və övladlarımızı vətənə layiq yetişdirsək, vətənimizi də övladlarımıza layiq qorusaq gələcək çox şey vəd edər...

*Vətən sevgisi imandandır düsturuyula yetişən bir gənclik vətəninə, millətinə sahib çıxa bilən gənclik olar..Şəhidlik rütbəsi əvəz istər.. ona hazırlanan əvəz qarşılığı Rəsulullah Əfəndimiz (s.ə.s) şəhid olanın ağrı hiss etməyəcəyini **"Şəhid öldürüldüyündə, birənin sizi dişlədiyində hiss etdiyiniz ağrını hiss edər"**.*

ŞƏHİDLƏR ƏVƏZSİZ MÜCÖVHƏRLƏRDİR

Şəhid din, vətən, torpaq və bayraq uğrunda hər şeydən əziz olan canı Allahın rızasını qazanmaq üçün fəda edəndir. Onlar canlarını verib ölümsüzlük əldə edənlərdir.

Bu yazımızda Anadolu qucağından çıxıb qardaşlarına Allah yolunda xidmət etmək üçün bu torpaqlara gələn və burada xidmət üçün fədakarcasına çırpınarkən ağır yol qəzasında şəhid olan Hafiz Emin Kürşat Yetər qardaşımızı xeyirlə və rəhmətlə yad etmək istədik...

Ərəfatda vəqfədə ikən şəhid olma xəbərini aldıqdan sonra onun üçün qələmə aldığı "ƏLİABADLI MUSAB" ad-

lı yazısında möhtərəm böyüyümüz Osman Nuri Topbaş Əfəndi onu necə də gözəl təsvir etmişdir:

"O an bu mübarək övladı Qafqaz dağlarından Ərəfata hacı olmaq üçün gələn qafilələrə həsrətini ifadə üçün ayağa qalxmış kimi hiss etdim..."

Ağ kəfəni gözümlə önündə sanki ilahi əmrlə gələn ölüm mələyinə qaldırılmış təslim bayrağı kimi canlandı, sonra da üfuku bürüyən kül rəngli buludlara qarışdı və Ərəfat səmalarında qeyb oldu. O, sanki büründüyü kəfənlə aramızdakı uzun məsafəni qət etmiş, vəqfəyə durmuş və "əlvida" deyib yavaşca qarşımdakı ehramlı izdihama qarışmışdı. Duası edilən 160 xətm-i şərifdən ona da pay düşdü. Yaşlı gözlərdə və könüllərdə qərar tutdu...

O, əsil ruhu ilə qəhr təcəllilərinin daha çox müşahidə edildiyi günümüzdə, təbiətdəki milyonlarla cıncıl daşın arasında gizlənmiş əvəzsiz bir zinətdi. Ruhunun vəcdini minlərlə kilometr uzaqlara çatdırmağa çalışdı. Qafqazın ətəklərindəki Əliabad kəndinin Musabı oldu."

Ey Hafiz Emin!

Əbədi səfərin də bir cümə səhəri xidmət eşqi ilə çırpınarkən oldu. Bu, ölümü igidcəsinə qarşılamaqdı. Şübhəsiz ki, sinən Quran, qəlbin imanla dolu idi. Dodaqlarında Rəbbin zikri vardı. Vüslətin mübarək olsun!

Xidmət etdiyi Zaqatala-Əliabad bölgəsinin camaatı: "Hafiz Emin bizim şə-

hidimizdir, onu burada dəfn etməliyik”,–deyərək möhtərəm ata-anasından izin istəmişdilər. Bu tələbə böyük bir fədakarlıqla müsbət cavab verən atana nə qədər böyük alicənablıq göstərmişdir. Bu böyük fədakar ananın – Mü-nəvvər xanımın qələmə aldığı ürək sözlərini burada paylaşmaq istəyirəm.

O zaman oğlumu itirdiyimi anladım. Mənə çox ağır gəldi. Artıq balam aramızdan qeyb oldu, bir daha onu dünyada görə bilməyəcəyəm. Allahım, mənə səbir ver. Cənnətə qovuşdur. 2 ay keçsə də, içimdəki atəş heç cür sönmür. Balama həsrət qaldım. Doyunca dərdləşə bilmədim. Amma sevgisi qəlbimdədir, unuda bilmədim. Əziz balam, səni heç cür unuda bilmədim.

Hər yerdə xəyalını görürəm. Hər yerdə xatirən var. Artıq telefonda səsini gəlmir. Artıq “anacan necəsən?” -demirsən. Sağ olsaydın “anacan, bir ehtiyacın varmı?” deyərdin. Bəlkə də səsini eşitmək ümidlə gözləyirəm.

Hafizim, sən evimin nuru, günəşi, parlaq ulduzu idin. İndi anan qəlbi qırıq, bağırı yanıq, durmadan səni xəyal edir. Qovuşmağımız axirətə qaldı. Hər an sənə dua edirəm, şəhidim. Bizi orada qarşılayarsan inşallah. Çəşqin-çəşqin, Yunus kimi dolaşıram. Yunus necə də gözəl deyir:

Mən yürürəm yana-yana, eşq boyadı məni qana,

Nə aqıləm, nə divanə, gəl gör məni eşq neylədi?

Bu vəsilə ilə müqəddəs dəyərlər uğrunda canını fəda etmiş hər kəsə, xüsusilə Kərbəla şəhidlərinə, Qarabağ və 20 Yanvar şəhidlərinə, o cümlədən Emin Kürşat qardaşımıza Allahdan rəhmət diləyirik!

ANASINDAN XATİRƏLƏR

Hafiz Kürşat Eminin doğumundan 17 gün əvvəl evimizin qarşısında alça ağacının altında oturub

Quran oxuyurdum. Gözəl bir bahar günü idi.

Bircə dənə də bulud yox idi. Bu əsnada üstümə sanki parlaq qar dənələri yağdığını hiss etdim.

Tezliklə yox oldu. Bu hadisə diqqətimi çəkdi və məsələni evin sahibi olan nənəyə danışdım. O da:

- Çox gözəl. Gözünə mələklər görünüb, onlar səni qoruyur. Uşağın oğlan və hafiz olacaq, -dedi.

Subay ikən son gəlişi idi. Əlində əşyalar vardı, qapının zənginə basdı. Mən də mətbəxdən qaçaraq qarşıladım. Onu alnından öpərkən (Həmişə öpəndə mücahidim deyirdim) səhvən ağzımdan “Şəhidim” kəlməsi çıxdı. Tez üzr istədim, ağzımdan səhvən çıxdığını dedim. O isə:

- Üzr istəyəcək nə var? Allah söylətməmişdir, çox gözəl, -dedi.

Hafizin vəfatından bir gün əvvəl çərşənbə günü evdə Fəth surəsini oxuyurdum. Hafizin cismi olduğu kimi qarşıma gəldi. Mən yüksək səslə:

- Hafizim, yaxındasan? Yanıma gəlirsən hər halda! -dedim. Gözümdən itdi. Fəth surəsini

oxuyub qurtardım. Bir kitab axtarmaq üçün evimizdəki ibadət otağına keçərkən qapının yanında bir daha qarşıma çıxdı. Az qala toqquşacaqdım. “Hafizim!” dedim, qeyb oldu. Daha əvvəlki gəlişində olduğu kimi mənimlə zarafat etdiyini sanaraq evin bütün otaqlarını axtarmağa başladım. “Hafizim, gizlənmə, çıx görək”, -dedim.

Hafizin qəza keçirdiyi gün gecənin yarısına qədər Qurani-Kərim oxudum. Ürəyim sıxılırdı.

Heç cür rahat ola bilmirdim.

... Səhəri gün şəhadət xəbərini aldım...

VALLAH QAZANDIM!

Peyğəmbər Əfəndimiz (s.ə.s) İslamın ilk mədəniyyət məktəbini Mədinəyə hicrətdən sonra Məscidi-Nəbəvidə qurmuşdu. Burada qalan və təhsil alan səhabələrə Əshabı-Suffə deyilirdi. Bu səhabələr həm çox kasıb, həm də kimsəsiz və qalacaq yeri olmayan kəslər idi. Rəsulullah (s.ə.s) onlarla xüsusi olaraq maraqlanar, özünə yemək göndərilə Əshabı-Suffəyə paylaşar, onları çox sevərdi. Bu bərəkətli məktəbin tələbələri isə digər səhabələrdən daha çox Əfəndimiz (s.ə.s) ilə birlikdə olar, Onun dizi dibində və mənəvi iqlimində yetişərdilər. Ətraf qəbilələrdən özlərinə İslamı öyrədəcək müəllim istəndiyində Allah

Rəsulu (s.ə.s) bunlardan göndərərdi.

Hicrətin 4-cü ilində Nəcd bölgəsində yaşayan Əbu Bəra və qəbiləsi Peyğəmbər Əfəndimiz (s.ə.s)-dən müəllim tələb etmişdi. Əfəndimiz (s.ə.s) də onlara Səhabələri Suffadan özlərinə qurra deyilən 70 hafizi göndərmişdi. Ancaq yolda bu müəllimlər böyük bir xəyanətə uğramış, biri xaric hamısı şəhid edilmişdi. Bu faciə günü çox kədərli və ibrətli hadisələr yaşanmışdı. Bunlardan birini daha sonra müsəlman olan Cəbar min Sülma belə rəvayət edir:

"Müsəlmanlardan mənə İslama dəvət edən Əmir bin Fuheyreyə mizrağımı batırdım. Mizrağımın sinəsini dəşib keçdiyini gördüm. O isə bu haldaykən;

-Vallah qazandım! deyirdi.

Öz-özümə:

-Nəyi qazandı? Mən onu öldürmüş deyiləmmi? dedim. Bu zaman cəsədi səmaya yüksəldi və gözədən itdi. Şahid olduğum bu hadisə müsəlman olmağıma vəsilə oldu".

Həqiqətən, Əmir ibn Fuheyre nəyi qazanmışdı?

Həm də insanlar üçün çox şirin olan canını verərkən ...

Görəsən, necə bir qazanc əldə etmişdi ki, belə söyləyirdi?

O, bir insanın bu dünyada çata biləcəyi ən ülvə mərtəbəyə çatmış, şəhidlik şərbətini dadmışdı.

Rəbbimizin aylər də tərifi-

diyi və müjdələdiyi şəhidliyi...

“Allah yolunda öldürülənləri əsla ölülər sanmayın. Əksinə onlar diridirlər! Allahın lütf və kərəmindən özlərinə verdikləri ilə sevincli bir halda Rəbləri yanında ruzilərə nail olmaqdadırlar. Arxalarından gələcək və hələ özlərinə qatılmamış olan şəhid qardaşlarına da heç bir kədər və qorxu olmadığını və özlərinin kədər-lənməyəcəklərini müjdələmək istəyirlər. Onlar, Allahdan olan bir neməti, bolluğu və Allahın, möminlərin əcrini məhv etməyəcəyini müjdələyirlər”. (Ali İmran 169-171)

Əmir bin Fuheyrenin çatmaq istədiyi şəhidliyi Peyğəmbər Əfəndimiz (s.ə.s) də arzu edir və belə deyirdi:

"...Allah yolunda şəhid olmaq, sonra dirildilmək, təkrar şəhid olmaq, yenə dirildilib təkrar şəhid olmaq istəyərdim".

Buradan da anladığımız kimi Allah üçün, vətən uğrunda şəhid olmaq misilsiz bir nemət, uca mərtəbədir.

Digər bir hədislərində isə şəhidlərin günahlarının bağışlanacağını müjdələyərək;

"Şəhidin, qul haqqı xaricindəki bütün günahlarını Allah bağışlayar" buyurmuşdu.

Əlbəttə, asan deyil, Allah üçün insanın yaşadığı torpaq, vətən uğrunda canını fəda etməsi...

Asan deyil, arxasına baxmadan öləcəyini bilə-bilə dimdik getməsi... Amma onlar bacardılar. Söhbətlə, sevdayla, eşqlə bacardılar.

Rəbbimiz bizlərə də onlar kimi ömrümüzün sonuna ən gözəl nöqtəni qoya bilməyi nəsim etsin, inşallah! AMİN!

20 YANVAR

**İyirmisi yanvar – şənbə gününü,
Unutmaz xalqımız qara düyünü.
Analar vay deyib diddi özünü,
Heç kəs deyəmmədi haqlı sözünü.**

**Od-alov içində yanırdı şəhər,
Toplardan, tanklardan saçıldı zəhər.
Bunu eşitmirdi Qarbaçov məyər,
Açıldı yurdumda matəmli səhər.**

**Sancıldı hər yana qara bayraqlar,
Evləri bürüdü acı fəryadlar.
Qan ilə yuyuldu yollar, asfaltlar,
Axır arzusuna çatdı cəlladlar.**

**Bütün Azərbaycan yasa büründü,
Minlərlə şəhidlər məzara endi.
Nişan xonçaları sovxaya döndü,
Dost deyən ağladı, düşmən sevindi.**

**Basıldı yurduma düşmən ayağı,
Hər yanı viranə qoymuşdu yağı.
Çəkdilər köksünə böyük bir dağı,
Əlində nə güllə, nə də yarağı.**

**O gün Azərbaycanda tarix yazdılar,
O gecə nalələr ərşdə azdılar.
Bakının köksünü yaralayaraq,
Qoynunda yüzlərlə qəbir qazdılar.
Afət**

Şeytana qalib gəlməyin yolu

Şeytan görünməyən və haradan gələcəyi bilinməyən bir düşmən olduğu üçün onun hiylə və vəsvəsələrindən Allaha sığınmaq, bizim kimi aciz qullar üçün olduqca önəmli bir xüsusdur. İnsan üçün şeytandan tamamilə xilas yoxdur. Qurtarılmaq demək imtahan sirrinin yox olması deməkdir, bu da yaradılış hikmətimizə ziddir. Buna görə şeytan həyatı boyunca insana ürcəh olar, vəsvəsə verməyə çalışar. Rəsulu Əkrəm (s.ə.s) bu barədə: "Sizdən hər birinizin bir şeytanı vardır" buyurmuşdur. Şeytanın vəsvəsəsi Allahı xatırlamaq və Ondan kömək diləməklə aradan qaldırılır. Fələq surəsinin təfsirində Mücahid deyir ki: **"Xannəs olan şeytan ürəyə yerləşər. Allah zikr edildikdə qaçar, ürək qəflətə düşdükdə isə yenidən fəaliyyətə başlayar. Sanki qaranlıq ilə işığın mücadiləsi kimi dayanmadan bir-birinə qarşı mübarizə apararlar. İşıqlığın gəlməsiylə qaranlığın getməsi kimi, Allahı xatırlamaqla da şeytan uzaqlaşar"**.

Əbu Hüreyrə (r.a) nəql edir:

"Bir gün bir möminin şeytanı ilə bir kafirin şeytanı qarşılaşırlar. Kafirin şeytanı kök və gümrahdır. Möminin şeytanı isə zəif, çirkin və çılpəkdir. Kafirin şeytanı möminin şeytanından soruşur:

- Bu nə haldır? Möminin şeytanı:
- Nə edim, elə bir adama rast gəldim ki, yemək yediyi zaman bismillah deyir, mən ac qalıram. Nə isə içdiyi zaman da bismillah deyir, yenə mən susuz qalıram. Geydiyi zaman paltarı bismillahla geyinir, çılpəq qalıram. Təmizləndiyi zaman bismillah ilə təmizlənir, mən də kirli qalıram, deyir. Sonra da kafirin şeytanı sözə başlayır:

Şeytandan Allaha sığınmaq yalnız ümumi insanlara məxsus bir şey deyil. Peyğəmbərlər, vəlilər və saleh bəndələr də ondan Allaha sığınmışlar, dua edərək onun rəhmət qapısını döymüşlər.

- Mən elə bir adam ilə yoldaşam ki, bu saydıqlarından heç birini bismillahla etmir. Yeməyində, içməyində və geyiminə də mən ona ortaq oluram, deyir". (Qəzali, Əhya, III).

Şeytanın şərindən Allaha sığınmaqla əlaqəli Qurani-Kərimdə bir çox ayələr var.

Bu mövzudakı ayələrdən bəziləri:

"Əgər şeytandan sənə bir vəsvəsə gəlsə, Allaha sığın. Şübhəsiz ki, O, eşidəndir, biləndir". (əl-Əraf, 200)

"Və de: Ey Rəbbim! Mən şeytanların vəsvəsələrindən Sənə sığıniram! Onların mənə yaxınlaşmalarından Sənə sığıniram, ey Rəbbim!" (əl-Muminun, 97-98)

Bu ayələrdə şeytanın, xüsusilə ibadət əsnasında insana gizlicə yaxınlaşıb vəsvəsə verəcəyinə və onu xeyirli işlərdən uzaqlaşdırıb günaha sövq edə biləcəyinə işarə edilməkdədir.

Xüsusilə Quran oxumağa başlandığı zaman insanın fikrini dağıdıb oxuduğu Qurandan təsirlənməsinə mane olmaq üçün müxtəlif vəsvəsələr edər, hətta "belə Quran oxunmaz" dedirdərək, Quran oxumaqdan imtina etdirmək istər. Onun bütün bu oyunlarına qarşı da yenə Allaha sığınmalıyıq:

"Quran oxuduğun zaman qovulmuş şeytandan Allaha sığın!" (ən-Nəhl, 98)

Burada istənen şey Quran oxumağa başlayacağımız zaman "Əuzu billahi minəş-şeytanir-racim" deyərək, əvvəl "Allahın rəhmətindən uzaqlaşdırılmış və cənnətdən qovulmuş şeytandan Allaha sığıniram" duasını oxumaqdır.

Xüsusilə elm almaq və ibadət etmək istəyənlər şeytanın təcavüzünə qarşı Allaha sığınmalıdırlar. Ancaq bu yolla o hiyləgər düşmənin şərindən qoruna bilirlər.

"Əgər sənə şeytandan bir vəsvəsə gəlsə, Allaha sığın. Çünki O, eşidəndir, biləndir". (əl-Fussilət, 36)

Şeytani düşüncələrin sərhədi yoxdur. O hər şeyə qarışmaq, hər şeyi bulandırmaq istər və ona xırda şeylərdə də olsa təbə olmağımızdan məmnun qalar. Çünki onun gələcəyə aid planları vardır və əvvəl kiçikdən başlayaraq bizi yoxlayar. Birinci günahı işlətdiyi zaman böyük bir zəfər qazanmış kimi sevinər. Çünki şeytanın çağırdığı birinci pilləyə çıxan ikinciyyə daha asan və daha rahat çıxacaqdır.

Şeytandan Allaha sığınmaq yalnız ümumi insanlara məxsus bir şey deyil. Peyğəmbərlər, vəlilər və saleh bəndələr də ondan Allaha sığınmışlar, dua edərək onun rəhmət qapısını döymüşlər. Aşağıdakı ayələrdə möminlər Allaha dua etməyə və Ona sığınmağa dəvət edirlər.

"De ki: Duanız olmasa, Rəbbim sizə nə dəyər versin?" (əl-Furqan, 77)

"Mənə dua edin, Mən də sizə cavab verim. Həqiqətən, Mənə ibadət etməyə təkəbbür göstərənlər Cəhənnəmə zəlil olaraq girəcəklər". (əl-Ğafir, 60)

"Haqq olan (qəbul edilən) dua yalnız Ona (Allaha) olan duadır. Ondan başqasına edilən dualar qəbul olunmaz. (Müşriklərin vəziyyəti quyu üstündə duraraq) ağzına su gəlmək üçün iki ovcunu açan (dili və əlləri ilə quyuya işarə edərək ovcunun su ilə dolmasını gözləyən), lakin suyun ona yetişmədiyi adamın vəziyyətinə bənzəyir. Kafirlərin duası zəlalətdən başqa bir şey deyildir!" (ər-Rəd, 14)

Bu da unudulmamalıdır ki, **"Razılığını qazanmaq üçün, qorxaraq və ümid edərək, gizləncə, həddi aşmadan, darlıq və bolluq zamanlarında"** (ər-Rəd, 55-56) Allaha dua etmək bizim üçün bir vəzifədir və bunu Rəbbimiz bizdən istəyir. Çünki dua eyni zamanda bir ibadətdir.

QMİ-nin İctimaiyyətlə əlaqələr və ailə məsələləri üzrə sədr müavini QƏMƏR CAVADLI:

*Azərbaycan xalqına nəyisə
qadağan etdirmək mümkün
deyil. Sovet imperiyası da
xalqımızın dini inanclarını
məhv edə bilmədi.*

Cavadlı Qəmərxanım Aydın qızı 1960-cı ildə Bakıda anadan olub. Azərbaycan İncəsənət institutunu bitirib. Mədəniyyət Nazirliyinin sosioloji tədqiqatlar şöbəsində, Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin mətbuat və informasiya xidmətində çalışıb. 1991-1994-cü illər ərzində “İslam” qəzetində və “Qafqazinform” mərkəzində əməkdaşlıq edib. 1995-1997-ci illərdə Türkiyə Diyanət Başkanlığına ezam olunub. “İslam və KİV” monoqrafiyasının, 20-dən artıq publisistik və 10-a yaxın elmi məqalənin müəllifidir. 1994-cü ildə Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin “Qızıl qələm” mükafatına layiq görülüb. Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin İctimaiyyətlə əlaqələr və ailə məsələləri üzrə sədr müavini vəzifəsində çalışır. Ailəlidir, iki övladı var.

Bizim Ailə: Qəmərxanım, Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin tarixində bu vəzifəyə qadının təyin olunması bir yenilikdir. Bu idarəyə gəlişiniz necə oldu?

Q. Cavadlı: Bu sahədəki uğurlarım, Allahın mənim qarşımda açdığı

yol bəzən çoxları üçün təəccüblü görünür. Sovet dönməsinin təhsil və tərbiyəsinə yiyələnmiş bir insanın öz yönümünü dəyişməsi müəyyən bir məna sarsıntıya, sınma məqamına bağlana bilər. Bu mənada həyatımın dəyişmə nöqtəsi 1990-cı ilin 20 yanvar hadisələri ilə bağlıdır. Bilirsiniz ki, həmin faciəli günlərdə respublikada bütün idarələr fəaliyyətlərini dayandırmışdılar. Dövlət orqanlarının, kütləvi informasiya vasitələrinin işləmədiyi bir dövrdə xalqın üz tutduğu yeganə ümid ocağı – Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi idi. İnsanın Allahdan başqa heç kimə ümidi olmadığı günləri yaşayırdıq. Çox böyük inamla, məhəbbətlə bu idarəyə gəldim. Burada xalqımız üçün nə isə bir şey edə biləcəyimi düşünürdüm. Biz dönməmizin ən böyük faciəsini yaşamışdıq. Bu günə qədər hesab edirəm ki, 20 yanvar xalqımıza qarşı edilən təhqir idi. 20 il keçməsinə baxmayaraq o təhqirin cavabsız, hadisəni törədənlərin, məsul səbəbkarların cəzasız qalmasını hələ də

içimdən çıxmayan sağalmaz yara hesab edirəm. Bununla bərabər, o günə minnətdaram. O gün, gözümüzün açılmasına, dostu düşməndən ayırmamız bir vəsilə oldu. Və o zamandan etibarən mən taleyimin yeni dönməni öz doğma kollektivimlə - Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi ilə birgə yaşamağa başladım.

Bizim Ailə: *Qəmərxanım, görürəm ki, Sovet hakimiyyəti Azərbaycan xalqının hər övladı kimi sizin də içində sağalmaz bir yara qoyub. Sizcə Sovet hökuməti milli-mənəvi və dini dəyərlərimizə necə təsir etdi?*

Q. Cavadlı: Bilirsiniz ki, 1920-ci il aprel ayının 28-də Sovet imperiyasının Azərbaycana zəbt etməsi ilə ölkəmizdə bütün milli-mənəvi dəyərlər süquta uğradı, dini imtiyazlar və ruhani təsisatlar ləğv olundu. 1823-cü ildən etibarən çar I Aleksandrın fərmanı ilə öncə Tiflisdə, daha sonralar Bakıda fəaliyyət göstərən Zaqafqaziya Müsəlmanları Ruhani İdarəsi də bağlandı. Həqiqətlərin yerini dini xürafələr və fanatizm tutdu. Sovet rejimi öz ideologiyasını insanların şüurunda yerləşdirmək üçün 1920-ci ilin mayında məktəblərdə və mədrəsələrdə dini təhsili, ibadətlərin, dini ayinlərin icrasını qadağan etdi. Həcc zəvarlığına, İran və İraqdakı müqəddəs yerlərin ziyarətinə qadağa qoyuldu. Azərbaycanın Sovetlər Birliyinə daxil olmasından sonra Azərbaycan müsəlmanlarının digər İslam ölkələri ilə əlaqəsi tamamilən kəsildi.

Bizim Ailə: *Qəmərxanım, XX əs-*

rin əvvəllərində Azərbaycan əhalisinin demək olar ki, hamısı müsəlman idi. Sovetlər din xadimlərinə qarşı hansı tədbirləri gördülər?

Q. Cavadlı: Din xadimləri fəaliyyətlərinə rəsmən xitam verməyə məcbur olunurdular. Onlar dinə xidmət etməyəcəklərini, inanmadıqlarını bəyan edib yazılı ifadə verməliydilər. Etiraz edənlər ya öldürülür, ya da sürgünə göndərilirdilər. Din xadimlərindən qazi Məmmədkərim Mir Cəfər oğlu, Rza Əfəndi Qədirov, Hafiz Ramazan Əfəndi kimi bir çoxları 1937-38 illərdə Sovet terrorunun qurbanları oldular.

Azərbaycanda İslam dininə qarşı mübarizədə ən mühüm və ən təsirli vasitə məscidlərin bağlanması idi. Sovetlərə qədər Azərbaycanda 3000-ə yaxın məscid var idisə, 1944-cü ildə bunlardan sadəcə 22-si qalmışdı. Bağlanan məscidlər ya tamamilən dağıdılır, ya da kinoteatr, ambar, aptek kimi müxtəlif obyektlər şəklində istifadə olunurdular.

Bizim Ailə: *Sovet hökumətinin İslam dininə qarşı əsas silahı ateizm idi. Ateizmin tədrisi və təbliği insanlara qarşı nə dərəcədə təsirli oldu?*

Q. Cavadlı: Ateizmin yaranması və inkişafı ictimai-tarixi şəraitlə bağlı olur. Bu mənada sovetlərin süzgecindən keçirilmiş ateist fəlsəfə bütün din və dini görüşlərə qarşı yönəldilmiş marksizm-leninizm ideologiyasının tərkib hissəsi sayılmalıdır.

Hər bir ideoloji tendensiya kimi ateizm təbliğatının da özünəməxsus

*Sovet dövrü
Azərbaycan xalqı üçün
bir sınaq idi. Bu dövrdə
belə bizim xalqımız
dinindən, adətlərindən
dönmədi. Dini inancların
itirilməməsi Azərbaycan
xalqının böyük
fədakarlığı sayəsində
mümkün oldu.*

metodoloji imkan və vasitələri olmuşdur. Mühazirələr, əyani və şifahi təbliğat kampaniyaları ilə uzun illər ərzində əhalinin təfəkküründən dini təmayülləri pozmağa, mentalitetindən millimənəvi ünsürləri azaltmağa çalışmışdılar. Ali təhsil ocaqlarında “elmi

ateizm” dərslərinin tədrisinə nisbətən gec, təxminən 60-cı illərdən başlanmışdı. Sözsüz ki, təbliğatın gücü və avtoritarlığı sayəsində əhalinin səbatsız bir qismini dindən çevirə bildilər. Lakin xalqımızın böyük əksəriyyəti öz qədim və müqəddəs dinindən dönmədi, gizli də olsa dini ibadətlərinə və adətlərinə riayət etməyə davam etdi.

Bizim Ailə: *Necə düşünürsünüz, Sovet imperiyası xalqımızın dinini, adətini əlindən ala bildimi?*

Q. Cavadlı: Azərbaycan xalqı unikal toplumdur, ona nəyisə qadağan etdirmək mümkün deyil. Sovet imperiyası da buna nail ola bilmədi. Çox çətinliklə də olsa xalqımız öz dini mənsubiyyətini qoruyub saxlaya bildi. İnsanlar qadağalara baxmayaraq dini ayinlərə riayət edir, gizli belə olsa adətlərinə sadıq qalırdılar. Mənim xatirimdədir ki, mənim uşaq vaxtlarıma təsadüf edən, dini inanclarına görə təqiblərin çox güclü olduğu 60-ci illərdə nənəm əlimdən tutub məni Təzəpir məscidinə gətirirdi. Orada dini söhbətlərə qulaq asır, ayin və mərasimlərdə iştirak edirdik. Ailəmizdə dünyəvilik üstünlük təşkil etsə də, ənənəvi jurnalist mühitindən çıxmış olsam da, qohumlarımız arasında namaz qılıb oruc tutanlar da vardı və biz bu şəxslərə böyük ehtiramla yanaşmaq ruhunda tərbiyə olunurduq. Əslində, belə hesab etmək olar ki, sovet dövrü Azərbaycan xalqı üçün bir sınaq idi. Bu dövrdə belə bizim xalqımız dinindən, adətlərindən dönmədi. Dini inancların itirilməməsi, qanı və canı bahasına qorunub saxlanması Azərbaycan

xalqının böyük fədakarlığı sayəsində mümkün oldu.

Bizim Ailə: *Sovet dönəmindən sonra Azərbaycana axın edən missioner təşkilatlar insanlara nə dərəcədə təsir edə bildilər və dövlət səviyyəsində onlara qarşı hansı tədbirlər görülür?*

Q. Cavadlı: Bu gün qloballaşma adı altında cəmiyyətlərə yad mədəniyyət və mənəviyyat ünsürlərinin idxal edilməsi böyük fəsadların başlanğıcından xəbər verir. Ən qüdrətli ideoloji silah – dindir, məhz buna görə də Qərb bizi tərkisilah etmək üçün dinimizi məhv etməyi qərar verib. Bu işdə onların ən yaxın köməkçiləri missioner təşkilatlarıdır. Missionerlər sovet dövründən sonra cəmiyyətə yaranmış ideoloji boşluqdan istifadə edib gənc nəsle çox təsir edə bilirlər. Bir sıra sosioloji tədqiqatlara əsasən demək olar ki, dini zəmində psixoloji gərginliyə, mənəvi pressinqə dözə bilməyənlər arasında sui-qəsd halları, boşanmalar, qətlər baş verir. Cəmiyyətimizə və milli-mənəvi mentalitetimizə verdikləri ziyanları saymaqla bitirmək olmaz. Təəssüf ki, bu vəziyyətin yaranmasında özümüz günahkarıq. 1992-ci ildə Dini etiqad azadlığından xaricdən maliyyələşdirilən missioner təşkilatları istifadə etdilər. Yalnız 1996-cı ildə Qanuna olan əlavə və dəyişikliklərin əsasında onların fəaliyyəti məhdud-

Azərbaycanın Sovetlər Birliyinə daxil olmasından sonra Azərbaycan müsəlmanlarının digər İslam ölkələri ilə əlaqəsi tamamilən kəsildi. Lakin xalqımızın böyük əksəriyyəti öz qədim və müqəddəs dinindən dönmədi, gizli də olsa dini ibadətlərinə və adətlərinə riayət etməyə davam etdi.

laşdırıldı, amma 4 il ərzində təəssüflər olsun ki, onlar müəyyən qədər yayıla və məskunlaşa bilmişdilər. Bir sıra dövlətlərin müvafiq qanunlarına əsasən tarixi ənənəsi olmayan dini təşkilatlar ölkə daxilində fəaliyyət göstərə bilməz. Onların dövlət tərəfindən qeydə alınmasına icazə verilmir. Təəssüflər olsun ki, bu gün Azərbaycanda həm qeyri-ənənəvi

dinlərin, həm də İslam dini adı altında pərdələnmiş təfriqəçi təşkilatların bizim gənclərə təsir etmək imkanları çox genişdir. Bu təşkilatlar dinimizi parçalayır, insanlar arasında münaqişələrə səbəb olurlar. Bu gün dünyada anti-islam əhval-ruhiyyəsinin hökm sürməsinin şahidiyik. Biz gərək nə yad-

lara, nə də sapı özümüzədən olan “baltalara” imkan verməyək ki, Allahın bizə əmanət etdiyi gözəl dinimizə xələl gətirsinlər.

Bizim Ailə: *Qəmərxanım Bizim ailə olaraq sizə minnətdarlığımızı bildiririk.*

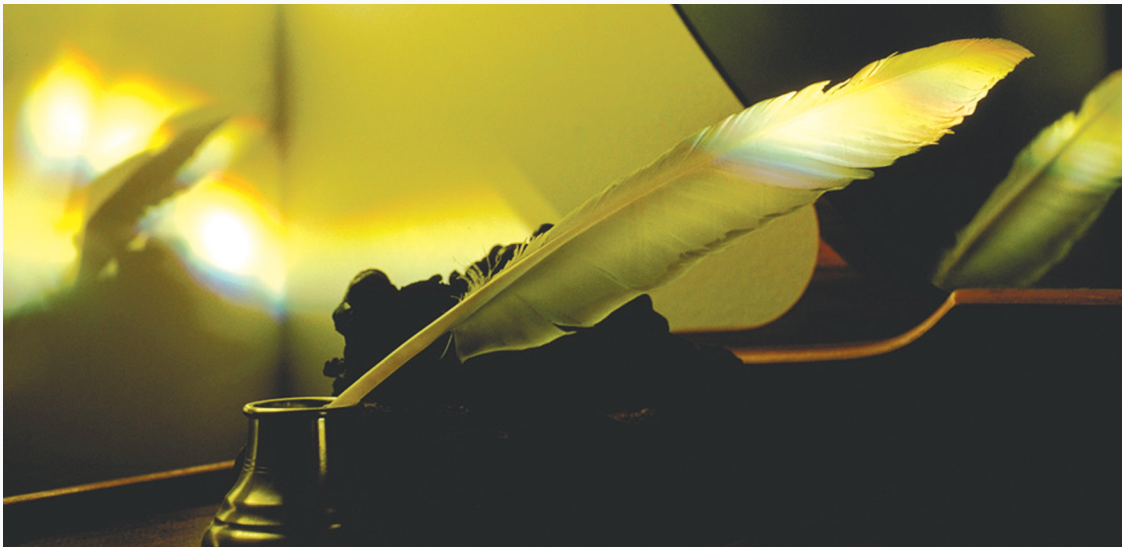
Q. Cavadlı: Mən də sizə və bütün yaradıcı heyyyətinizə minnətdaram ki, zərif çiyinlərinizdə çətin yük daşımağa, cəmiyyətimizin mürəkkəb problemlərindən olan ailə mövzusunun əxlaqi aspektdən işıqlandırmağa çalışırsınız. Bizim buna çox ehtiyacımız vardır və mən əminəm ki, inşallah, fəaliyyətiniz hər zaman uğurlu olacaqdır.

Sənə yazdığım ilk namədir bu....

Sanki bir qəriblik sarıb bütün kainatı. Hər kəsin beynində fərqli bir fikir, hər kəsin belində başqasına daşıtdırmaq istədiyi bir yük. Çox şeylər dəyişib o dövürdən bu dövrə qədər keçən zamanda. Çox şeyin dəyişməsinə baxmayaraq, hər şey dəyişməyib həqiqətdə. Yenə ətrafda yüz-lərlə Əbu Ləhəblər, saysız Əbu Cəhlilər öz çirkin işvələrini yeridir insanlar arasında. Yenə kasıb və kimsəsizlərin haqqı tapdanır, arxası və imkanı olan kəslərin adı təriflərlə yad edilir. Sevgi nifrətə, dostluqlar düşmənçiliklərə verib öz yerlərini. Ağlayanın göz yaşını silən, kasıbın qarnını doyuran, dini ehkamları layiqincə yerinə yetirən tək-tək sayılacaq qədər azalıb ümmətin arasında. Yollar çoxalıb, hansı səmtə gedəcəyini bilmir ümmətin. Halallar harama, haramlar halala qarışib cəsədin qara torpağa qarışdığı kimi. Günah bataqlığında batmamaq üçün əl atıb tutacağımız əsas vasitələrdən uzaq salmışıq özü-

müzü. Qurani-Kərimdən yas mərasimlərində, sənin sünnətindən demək olar ki, sadəcə məscidlərdə istifadə edilir. Quran oxuyana molla, namaz qılıb oruc tutanlara keçmişdə qalmış insan münasibəti göstərilir cəmiyyətimizdə.

Sənsizlik hər şeyi məhrum edib öz-özlüyündən. Keyfiyyət kəmiyyətdən arxada qaldı o gündən bu günə. Zahirə görə hökm verildi, mənəviyyat ayaqlar altında tapdaq oldu sahibsizliyindən. Haqsızlar haqlılar üzərindəki qalibiyyətlərinin sevincini yaşayır hardasa. Faiz insanların qazancına, rüşvət həyatlarının bütün sahələrinə təmas edib artıq. Spirtli içkilər marketlərin vitrinlərini, əxlaqsızlıq insanların qəlbini doldurur zamanəmizdə. Elmin yerində müasir kompyuter oyunları, mənəvi məclislərdə riya sindiromu cövlan edir rahatlıqla. Qohumlar arasında əlaqələr kəsilmiş, qardaş öz doğma qardaşından yan gəzir nədənsə? Ata-anaya edilən ən böyük hörmət, onların qocalar evi-

nə qoyularaq övlad acısına mübtəla olmalarıdır artıq. İndi mənəvi sükut içərisində qıvrılır səsli-küylü küçələr. Hər tərəf çoxluqlar içərisində öz təkliyini yaşayır hıçqıraraq.

1400 il bundan əvvəlki kimi bu gün yenə sənə möhtacdır hər yeni açılan sabah. Hər zərrə dəyər qazanmaq istəyir sənin varlığınla. Səninlə doldurmaq istəyir günlər öz boşluqlarını. Axan sular sənin əlinə toxunaraq durulmaq istəyir həyəcanla. Sənin günəş nurunu arxada qoyacaq nurlu simana əl açmış bütün nura möhtac qalmış zülmətlər. Səmadakı buludlar sənin üzərinə endirmək istəyir rəhmət damllarını. Bar vermiş ağaclar sənin dodaqlarına toxundurmaq istəyir öz meyvələrini. Lüzumsuz ayaqlar altında öz dəyərini itirmiş qara torpaqlar, sənin qədəmlərin altında qalıb şərəflənmək istəyir rəhmətinlə. Açılan qönçələr sənin qoxundan almaq istəyir öz qoxularını. Səmada hər qanad çalan quş, sənin eşqinlə yüksək zirvələri fəth edir ətrafa səs salaraq. Əsən küləklər səninin tellərini oxşamaq istəyir tək-tək.

İndi doğum günlərində yandırılan şamlar səninin həsrətinə yanmaq istəyir səninin doğum günündə. Hər görünən göz səni görmək istəyir hər baxdığı yerdə. Atasız-anasız körpələr səninin sığalını görmək istəyir öz başları üzərində. Kiçiklər rəhmətinə, böyüklər hörmətinə möhtacdır indi. Günü gündən boşalan məscidlər bərəkətinlə doldurmaq istəyir namazgahlarını. Cəmiyyətimiz əvəzedilməz mənəvi iqliminə möhtacdır hər şeydən çox.

Budur, Ya Rəsulullah, bizim yaşadığımız. Sən bizi qoyub getdiyin gündən çox şeyi dəyişdirdik müasir-

*Gəlişinə, varlığına, əminliyinə,
haqqına, ədalətinə, iffətinə
namusuna möhtacdır dünya. Bu
gün ən böyük arzumuz səni
görmək, səninin şəfaətinlə şərəflən-
məkdir xoşbəxtlikdən,
Ya Rəsulullah!*

ləşirik deyər. İndi səninin ümmətin elə bir həyat şəraiti yaşayır ki, bir gün evimizdə qonağımız olsan səninin qarşına çıxacaq üzümüz olmayacaq. Həyatımızı, ümumiyyətlə həyat şəraiti-mizi elə dəyişdirdik ki, sən bizi gör-sən tanımayacaqsan. Bəlkədə, ümmətim belə deməyəcəksən. Axı səninin kimi ola bilmədik biz həyatımızda. Dinimizə, dinimizin ehkamlarına qərrib davranmağa başladığımız artıq. Hər şey dilimizdə, hər şey zahirimizdə qaldı. Dediklərimizin və etdiklərimizin mənəvi hissiyyatı qəlbimizə nüfuz etməyə çətinlik çəkdi.

Sən dünyaya göz açdığın gün, şərəfləndirmişdin bütün kainatı. Dünyada çox yeniliklər meydana gəlmişdir səninin dünyaya gəlişinlə. Batillər ayaqlar altına, haqq ədalət baş üzərinə qaldırılmışdı o tarixdə. Ya Rəsulullah, bu gün o gündür. Bu gün o gün kimi dünya sənə möhtacdır. Gəlişinə, varlığına, əminliyinə, haqqına, ədalətinə, iffətinə, namusuna möhtacdır dünya. Bu gün ən böyük arzumuz səni görmək, səninin şəfaətinlə şərəflənməkdir xoşbəxtlikdən, Ya Rəsulullah!

Görüşmək ümidiylə sənə yazdım bu naməmi. Bu ilk olsa da son olmayacaqdır. Gördüklərimi və dərd etdiklərimi sənininlə bölüşəcəm daima. Məni ən yaxşı sən anlayarsan, Ya Rəsulullah! Dərin hörmət və sevgilərimlə...

Səadət Dövründən Xatirələr

UHUD

İnsanın mayası ilahi biliklər və həqiqətlərlə dolmuş, varlıq xəmiri dini sevinclərlə yoğrulmuşdur. Buna görə də Haqqa iman və etiqad Adəmdən (ə.s) başlamış və o ilk insan, ilk peyğəmbər kimi göndərilmişdir. Həzrət Adəm (ə.s) ilə başlayan iman nuru, peyğəmbərlərin bərəkətli bir hidayət qığılcımı Həzrət Məhəmmədlə (s.ə.s) kamilliyə çatmışdır. Onun qiyamətə qədər davam

edəcək olan risalet nuru bəşəriyyəti aydınladacaq ən böyük ilahi nemətlərdən biridir. Bir çox cahiliyyət insanı onun təbliği ilə hidayət tapmış, onun tərbiyə və ruhaniyyəti ilə uca şəxsiyyət halına gəlmiş, fədakarlıq, şəfqət, mərhəmət, eşq və xeyirxahlığın bənzərsiz misallarını sərgiləmişlər.

Allahı tanımaq ülvî bir səadət vəsiləsidir. Cahan bu səadət lütfələri ilə açılmışdır. İlahi əzəmət və qüdrət nuru ilə dolu olan kainat bəndələr üçün imtahan hikmətləri əsasında yaradılmışdır.

Mərifətullah, yəni Allah-təalanı qəlbən tanımaq ancaq ilahi məhəbbətlə mümkündür. İnsanın həqiqi səadəti də mərifətullah və ilahi məhəbbət sevinclərində təzahür edir.

Allah Rəsulu (s.ə.s) belə buyurmuşdur:

“Kim Allaha qovuşmağı seversə, Allah da ona qovuşmağı sevər. Kim də Allaha qovuşmaqdan xoşlanmırsa, Allah da ona qovuşmaqdan xoşlanmaz!”

Bu barədə Həzrət Aişə (r.a) Həzrət Peyğəmbərdən (s.ə.s) belə soruşdu:

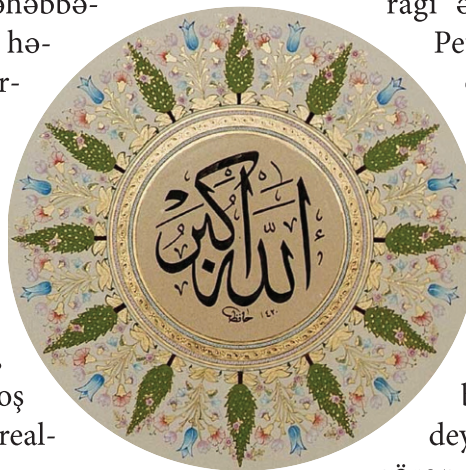
“- Ya Rəsulullah! Ölүmdən xoşlanmamaq halı da buna daxilirmi?” Heç birimiz ölməkdən xoşlanmırıq!”

Rəsuli-Əkrəm (s.ə.s) belə cavab verdi:

“- Xeyr, belə deyildir. Lakin, mömin (ölüm gələndə) Allahın rəhməti, rızası və cənnəti ilə müjdələndiyi vaxt Allaha qovuşmağı çox istəyir. Allah da ona qovuşmağı istəyir. Kafirə ölüm ona gələndə Allahın əzabı və cəzası ilə müjdələnir. Buna görə də o, Allaha qovuşmaqdan xoşlanmır, Allah da ona qovuşmaqdan xoşlanmır”. (Buxari, Rıqaq, 41; Müslim, Zikr, 14)

Məhz Allaha məhəbbət nəticəsində səviyyəli bəndə olub, bunun müqabilində Allahın məhəbbətinə nail olmaq üçün həyatın imtahanları qarşısında səbr etmək, tarazlığı və Haqqa bağlılığı pozmamaq, qəlbə mərifət və tövhidi yerləşdirmək, bütün bunları dərinlən hiss edərək, araşdıraraq vəhyin xoşab-havası içərisində reallaşdırmaq lazımdır.

Haqqa yaxınlaşmağın ən möhtəşəm təzahürlərini səhabələrdə müşahidə edirik. Çünki onlar bu yüksək səviyyəyə Allah Rəsulundan (s.ə.s) aldıkları müsbət enerjini özündə əks etdirərək və Onun risalet nurunu öz könlü dünyalarına köçürərək nail oldular. Bu əksolunma nəticəsində onlar “Haqqa yaxınlıq və vüsal” istəyi ilə zirvəyə ucaldılar. 23 illik peyğəmbərlik dövründə bu maddi və mənəvi həyəcanın göstərildiyi bərəkətli məkanlardan biri də Uhud oldu. Uhudda göstərilən iman ləzzəti və gözəlliyinin təzahürlərindən bir neçəsi belədir:

Müharibə qurtarandan və müşriklər Uhudu tamamilə tərk edəndən sonra səhabələr Allah Rəsulu (s.ə.s) ilə birlikdə döyüş meydanına gedərək şəhidləri dəfn etdilər. Düz yetmiş nəfər şəhid olmuşdu. Şəhid olanlar arasında Həzrət Həmzə (r.a) kimi cəngavərlər və Musab ibn Ümeyr (r.a) kimi igidlər də var idi.

Musab ibn Ümeyr (r.a) Rəsulullahı (s.ə.s) qoruduğu vaxt şəhid olmuşdu. Bundan sonra mələklərdən biri Həzrət Musabın (r.a) cildinə girərək bayrağı əlinə almışdı. Həzrət

Peyğəmbər (s.ə.s) isə onun şəhadətindən xəbəri olmadığı üçün bayraqdara xitab edərək:

“- Təqəddəm ya Musab! (İrəli ey Musab!),” buyurduqda Mələk çevrilib baxmış, onun Musab deyil, bir mələk olduğunu görən Həzrət Peyğəmbər (s.ə.s) o an mübarək səhabəsinin şəhid olduğunu anlamışdı. Daha sonra Musab ibn Ümeyrin (r.a) mübarək cəsədi tapılmış, amma bu dəfə də onun üçün kəfən tapılmamışdı. (İbn-i Səd, III, 121-122)

Nəhayət, balaca da olsa kəfən tapıldı. Fəqət onunla başı örtüləndə ayaqları, ayaqları örtüləndə başı açıq qalırdı. Vəziyyəti Allah Rəsuluna xəbər verdilər. Dünyanın fəxri Həzrət Məhəmməd (s.ə.s) mübarək şəhidin başının kəfənlə, açıq qalan ayaqlarının isə gözəl qoxulu otlarla örtülməsini əmr etdi. (Bax., Buxari, Cənaiz, 27)

Halbuki, Musab ibn Ümeyr (r.a)

Məkkənin ən yüksək təbəqəli və zəngin ailələrindən birinin övladı idi. Bütün Məkkə gəncləri ona qibtə edirdilər. Hətta gənc qızlar onun keçdiyi yollara gül səpirdilər. O isə müşrik olan ailəsinin qadağalarına baxmayaraq, Allah Rəsulunun könlündə yer tutmaq üçün bütün dünya ləzzətlərindən üz çevirmişdi. Ailəsinin onu mirasdan məhrum edəcəkləri təhdidinə əhəmiyyət verməmiş, böyük sərvət və dünya malı gözündə və könlündə bütün dəyərini itirmişdi. Çünki Allah Rəsuluna o qədər böyük bir heyranlıq və məhəbbətlə bağlanmışdı ki, dünya onun gözündə bir "heç" halına gəlmişdi.

Həqiqətən, bəşər oğlu ən ağır əvəzi məhəbbəti uğruna fəda edər. Bu fani dünyada ödənilən ən ağır əvəz isə ilahi məhəbbətin qarşılığıdır. Buna görə də səhabələr və onların yolu ilə gedən Haqq dostları bir ömür boyu məhəbbətlərinin əvəzini ödəmək üçün çalışıb bu həyəcan içində yaşadılar. Beləliklə, onlar Allah və Rəsulu ilə dost olmağın ülvî ləzzətinə qərq oldular. Məhz Allah və Rəsulullah məhəbbətinin ağır qarşılığı, bir iman ləzzəti və zövqlə ödəyən islam qəhrəmanları içində Həzrət Musab (r.a) müstəsna bir ucalıqdır. Belə ki, Həzrət Əli (r.a) belə buyurur:

"Biz Peyğəmbərlə (s.ə.s) birlikdə məsciddə oturmuşduq. Musab ibn

Ümeyr gəldi. Üzərindəki kürk parçalarıyla yamaqlı xirqəsindən (əbasından) başqa əynində bir şeyi yox idi. Allah Rəsulu Musabı görünəcə onun Məkkədə nemətlər içindəki vəziyyəti yadına düşdü, göz yaşlarını saxlaya bilməyib ağladı və sonra belə dedi:

"- Biriniz səhərləri bir, günortadan sonra başqa gözəl paltar geydiyi, qabağına bir boşqabın qoyulub o birinin götürüldüyü, evlərinizi Kəbənin örtüldüyü kimi örtülərə büründürdüyünüz (yəni dünya ləzzətlərinin ixtiyarınıza verildiyi) zaman halınız necə olar?!"

Səhabələr:

"- Ey Allahın Rəsulu, təbii ki, o gün halımız bu gündən daha yaxşı olar. Çünki o zaman (bu günkü sıxıntılarımız və) kiçik dərdimiz olmaz, özümüzü tamamilə ibadətə verərik", - dedilər.

Rəsulullah (s.ə.s):

"- Əksinə bu gün siz, o gündən daha xeyirli haldasınız",- deyə cavab verdi. (Tirmizi, Qiyamət, 35/2476)

Sıxıntı və məşəqqətli zamanlarda səmimi bir könüllə ifa edilən islami mübarizə insanların haqqı və xeyri məşəqqətsiz bir şəkildə ifa etdiyi rahatlıq və bolluq vaxtlarındakı neçə-neçə xidmətdən daha üstün və fəzilətlidir. Çünki bunun əcri onun dözdüyü məşəqqətlər nisbətindədir.

Uhud döyüşündə Həzrət Peyğəmbər (s.ə.s) in və bütün möminlərin ürəklərini yandıraraq könüllərini hüznə

Allahın məhəbbətinə nail olmaq üçün həyatın imtahanları qarşısında səbr etmək, tarazlığı və Haqqa bağlılığı pozmaq, qəlbə mərifət və tövhidi yerləşdirmək, bütün bunları dərinlən hiss edərək, araşdıraraq vəhyin xoş ab-havası içərisində reallaşdırmaq lazımdır.

qərq edən hadisə şübhəsiz ki, islam ordusunun misilsiz qəhrəmanı, Allahın aslanı Həzrət Həməzənin (r.a) qəddarlıqla şəhid edilməsi olmuşdur.

Döyüşün axırına yaxın Həzrət Safiyə (r.a) qardaşı Həzrət Həməzəni görmək istədi. Bu niyyətlə şəhidlərin olduğu tərəfə getdi. Oğlu Zübeyr onu qarşılayaraq:

“- Ana! Rəsulullah geri qayıtmağını əmr edir”, - dedi.

O isə:

“- Niyə? Ona görə ki, qardaşımı görməyim? Mən onun necə faciəli halda kəsilib doğrandığını bilirəm. O, Allah üçün bu əziyyətə düçar oldu. Onsuz da bizi bundan başqası təsəlli edə bilməzdi. İnşallah, səbr edib əcrini Allahdan gözləyəcəyəm”, - dedi.

Zübeyr gedib anasının dediklərini Rəsuli-Əkrəmə (s.ə.s) çatdırdı. Rəsuli-Əkrəm:

“-Elə isə qoyun görsün”, - buyurdu. Safiyə (r.a) də şəhidlik zirvəsi şərəfinə nail olan qardaşının cansız bədəninənin yanına gələrək ürəkdən dua etdi. (Baxın, İbn-i Hişam, III 48; İbn-i Həcər, əl-İsabə, IV, 349)

Uhudda yaşanan və bənzərinə rastlanılmaz bu din qardaşlığı mənzərəsini Zübeyr ibn Əvvam (r.a) belə nəql edir:

“Anam Safiyə yanında gətirdiyi iki əbanı çıxarıb:

- Bunları qardaşım Həməzəni kəfən-ləməniniz üçün gətirdim”, - dedi.

Əbaları götürüb Həməzənin yanına getdik. Onun yanında ənsardan bir şəhid də vardı və hələ də onu örtəcək bir kəfən yox idi. Əbaların ikisini də Həməzəyə ayıraraq ənsarı kəfənsiz qoymaqdan utandıq. Onun birini Həməzəyə, o birini də ənsardan olana ayırmaq qərarına gəldik. Əbalardan biri böyük, biri kiçik olduğu üçün aralarında püşk atdıq”. (Əhməd, I, 165)

Bu duyğulu mənzərədən də görün-düyü kimi, artıq qohumluq hissləri

yerini iman qardaşlığına vermişdi. Beləliklə, əs-hab tərəfindən qiyamətə qədər gələcək bütün möminlərə din qardaşlığını yaşama həyəcanı məhz belə göstərildi.

Peyğəmbərimiz (s.ə.s) insan nəslini öz həqiqəti ilə birlikdə Rəbbinin zat və sifət həqiqətləri ilə də tanış etdi; təbliğinə könül verən möminlərin daxili dün-

yalarını dərinləşdirdi. Səssiz kainatı dilə gətirdi. Cəmədatın (cansızların) gizli dillərinin təsbihi və dualarını çatdırdı. İnsanlıq hissini itirmiş könüllərə səadət xəzinələrinin açarını, cənnət müjdəsini və ilahi hüzura vüsəlin rəhbərliyini lütf etdi. Dünyadan Onun məhəbbəti ilə köçmək qiyamət gününün səadəti oldu. Ona olan bu ülvəi məhəbbət imanını kamilləşdirdi.

Allah və Rəsulullahın (s.ə.s) məhəbbəti qəlblərimizin tükənməz xəzinəsi və doyulmaz ləzzəti olsun.

Sıxıntı və məşəqqətli zamanlarda səmimi bir könüllə ifa edilən islami mübarizə insanların haqqı və xeyri məşəqqətsiz bir şəkildə ifa etdiyi rahatlıq və bolluq vaxtlarındakı neçə-neçə xidmətdən daha üstün və fəzilətlidir.

MADDİ VƏ MƏNƏVİ BAXIMDAN DƏSTƏMAZ

Dəstəmazın mənəvi faydaları olduğu kimi sağlamlıq baxımından da bir çox faydaları vardır. Dəstəmazı əvvəlcə Rəbbimizin razılığını və mənəvi faydalarını, sonra da sağlamlığımız baxımından əhəmiyyətini düşünərək alsaq hər yöndən bizə faydalı olmuş olar.

Allah-Təala, hüzuruna çıxan mömin qullarının dəstəmaz alaraq maddi və mənəvi çirkərlərdən təmizlənmələrini istəməkdədir. Bu səbəblə, namaz və təvaf kimi ibadətləri yerinə yetirmək üçün öncə dəstəmaz almağı qullarına fərz etmişdir.

“Müsəlman” adı daşıyan insanların ən önəmli xüsusiyyəti təmizlik olduğu üçün, qiyamət günündə də dəstəmaz üzvləri nur saçacaq və Rəsulullah-Sallallahu əleyhi və səlləmin- ümmətin-dən olduqları bu xüsusiyyətlərdən müəyyən olunacaq. Bunu bilən möminlər dəstəmazı ən gözəl şəkildə almağa diqqət yetirmişlər.

Peyğəmbər Əfəndimiz-Sallallahu əleyhi və səlləm- bir hədisi-şərifində belə buyurmaqdadır:

“ Bir kimsə gözəl bir şəkildə (əksiksiz) dəstəmaz alarsa dırnaqlarının altına qədər bədənindən günahları tökülər”.

Yenə bir hədisi-şərifində belə buyurmuşdur:

“Kim gözəl bir dəstəmaz alıb yatağa dəstəmazlı yatsa, o gecə bir mələk səhərə qədər “Allahım sən bu qulunu bağışla! Çünki o dəstəmazlı olaraq yatdı” deyə dua edər”.

Digər bir hədisi-şərifdə isə:

“Kim dəstəmazlı ikən yenidən dəs-

təməz alsa, dəstəməzini təzələsə onun üçün on dəstəməz savabı yazılar".

Dəstəməzin mənəvi faydaları olduğu kimi sağlamlıq baxımından da bir çox faydaları vardır. Dəstəməzi əvvəlcə Rəbbimizin razılığını və mənəvi faydalarını, sonra da sağlamlığımız baxımından əhəmiyyətini düşünərək alsaq hər yöndən bizə faydalı olar.

Bədən toxumaları və hüceyrələrinin yaxşı qidalanması üçün qan dövranını təmin edən damarların təbii elastikliklərinin qorunmasında və damar sərtlilikləriylə tıxanmaların önənməsində dəstəməzin rolu böyükdür. Bədəndən fərqli istilikdəki suyun, dəriyə təmas etməsiylə damarlar açılıb bağlanaraq elastiklik qazanar. Damarlarda daralma və tıxanmağa gətirib çıxaran bədən toxumalarındakı yığılmış artıq maddələrin daha çox əl, ayaq və üz bölgələrində olduğu nəzərə alınsa, dəstəməz alarkən yuyunmaq üzrə bu orqanların seçilməsindəki hikmət daha yaxşı aydın olar.

Ağız, burun və boyun iki yanının su ilə təması da, xüsusilə beyində qan dövranının güclənməsi baxımından çox faydalıdır.

Dəstəməzda əl və ayaqların yuyulması, bədən mərkəzinə uzaq bölgələrdəki limfa damarlarının dövran sürətini artırmaqla yanaşı, limfa sisteminin ən əhəmiyyətli bölgələri olan üz, boğaz və burunun yuyulması da bu sistemə əhəmiyyətli bir mesaj və güc qaynağı olar.

Beləliklə, dəstəməz damar sistemi-nə elastiklik qazandıran, ürək və dövran təzyiqini rahatlaşdıran, beyin və sinir sistemini bütün keyliklərdən qurtaran möcüzəvi bir reseptdir.

İnsan bədənindəki hüceyrələrin ətrafında statik bir elektrik vardır. Havada olan elektriclənmə bədənə təsir edərək sinir sistemi üzərində ciddi narahatlıqlar doğura bilər. Bədəndə artan elektriki atmanın yolu su ilə yuyunmaqdır.

Deməli, dəstəməz, bədəndəki elektronları təbii yolla çıxardaraq əsəbi gərginlikləri aradan qaldırır, oynaq ağrılarını yox edir, üzə və dəriyə tərəvət və gözəllik verir.

Dəstəməzin, əsəbiliyi aradan qaldıran xüsusiyyəti də nəzərimizdən qaçmamalıdır. Bildiyimiz kimi hirsəndiyimizdə qan beynə təzyiqlə qalxır. Bu vəziyyətdə insanın şüuru işləmir. Belə bir kimsənin ilk edəcəyi iş ayaqda isə oturmalı, otursasa uzanmalıdır. Beləcə beynə təzyiqlə qalxan qan yavaş-yavaş normal halına dönər. Üçüncü tədbir də dəstəməz almaqdır. Dəstəməz bu vəziyyəti dərhal normala çevirər. Peyğəmbərimiz (s.ə.s) sıxılıb kədərlənəndə və ya hirsələndə, vaxt itirmədən dəstəməz alıb iki rükət nəməz qılardı.

Bundan əlavə, dəstəməz əsnasında yuduğumuz üzvlər, bədənimizin ən çox çirklənən yerlərindəndir. Mikrob-lardan qorunmaq və dəridəki məsəmələrin nəfəs alması baxımından dəstəməz əhəmiyyətli bir rol oynayır.

Türk hakimiyyəti altında ikən ermənilərin vəziyyəti

Türklərin ermənilərlə ilk rəsmi-siyasi münasibətləri Səlcuqların dönməndə başlamışdır. Bizanslıların ermənilərə hakim olub əziyyət etdikləri bir dönməndə Səlcuqlar ortaya çıxmışdır. Türklərin, xüsusilə Malazgird savaşı (1071-ci il) Bizans İmperatorluğuna üstün gəldiyi bir ərəfədə xalq Bizans İmperatorluğunun verdiyi əziyyətdən qurtulmaq və xoş münasibəti gördükləri üçün türklərin hakimiyyətini istəmişdir. Ancaq türklərin çətin dönmələrində ermənilərin bir qismi Yunan hakimiyyətinə girsə də, böyük bir qismi Türk hakimiyyətində varlığını davam etdirmişdir. Türklərdən gördükləri xoş münasibətə baxmayaraq fürsət tapdıqları anda üsyan edən ermənilər Sultan Məlikşahın verdiyi fərmana əsasən “Erməni Katolikosluğunun bir məqamla idarə edilməsi, bütün kilsə, monastır və ruhanilərin vergidən azad olunmasına...” na nail oldular.

Böyük Səlcuqların dönməndə olduğu

kimi, Türkiyə Səlcuqları dönməndə də ermənilərə eyni münasibət davam etmişdir. Ancaq, ermənilər yenə də fürsət tapdıqca üsyanlarına davam etmişdirlər. Hər üsyanın ardından da peşman olan ermənilər, bizanslılardan gördükləri zülmü və sıxıntıları, türklərdən gördükləri xoş münasibəti dilə gətirmiş və türklərə sədaqətlə bağlı qalacaqlarına and içmişlər. Səlcuqlardan sonra Osmanlı dönməndə də eyni dini və siyasi münasibət bütün qeyri müsəlmanlara göstərilmişdir. Bu mənada, Fatih Sultan Mehmetin Bursa Metropoliti Piskopos Hovakimi İstanbula çağıraraq, İstanbulda erməni patrikliyi qurması və onu İstanbul Patriki təyin etməsi ən bariz nümunələrdəndir.

Səlcuqlardan başlayaraq II Mahmud dönməinə qədər ermənilər, türklərin hakimiyyəti altında rahat və sakit bir həyat keçirmişlər. Onların dini və sosial vəziyyətlərinə müdaxilə edilməmiş, patriklikləri, öz məhkəmələrini və

Türklərə qarşı sürdürülən dini və siyasi fəaliyyətlər, ilk başda önəmsiz görünsə də, bir müddət sonra, günümüzdə də qarşımıza çıxarılan saxta “erməni soyqırım” iddiası ilə nəticələndirilməyə çalışılan “erməni məsələsi” şəklində özünü göstərmişdir.

həpsxanalarını qurmuş, ticarət və sənaye ilə məşğul olmuş, əsgərlikdən azad olmaları səbəbilə nüfuzları artmış və zənginləşmişlər. Digər Türk ünsürünə görə daha rahat şərtlər daxilində yaşadıkları üçün təlim və təhsilə də imkanları geniş olmuşdur. Buna görə Osmanlı İmperatorluğunun geriləmə dönməsi başlayınca, o günə qədər lehdə görünən ermənilər əleyhdə fəaliyyət göstərməyə başlamışlar. Osmanlının, xristian qrupları arasında itibər batmaqdan qoruduğu erməni kilsəsi, himayəsi altında olduğu bu dövlətə qarşı siyasi fəaliyyətlərdə zaman-zaman aktiv iştirak etmişdir. Türklərə qarşı sürdürülən bu dini və siyasi fəaliyyətlər, ilk başda önəmsiz görünsə də, bir müddət sonra, günümüzdə də qarşımıza çıxarılan saxta “erməni soyqırım” iddiası ilə nəticələndirilməyə çalışılan “erməni məsələsi” şəklində özünü göstərmişdir.

Osmanlı İmperatorluğunda “erməni məsələsi”nin dini və siyasi toxumunun atılması, 1804-cü il İran-Rus savaşıdan sonra, 1828-ci ildə İrəvan və ətrafının Rusiyanın əlinə keçməsindən sonra başlamışdır. İrəvan və ətrafının Rusiyanın hakimiyyətinə keçməsindən sonra 1828-1829-cu illər Türk-Rus və daha sonra 1854-1855-ci illər Krım hərbində rusların ermənilərlə olan münasibətləri möhkəmlənmiş, möhkəmləşdikcə də bölücülük hərəkətləri sürətlənmişdir. Çar Rusiyası, erməniləri öz tərəfinə çəkmək, ortodokslaşdırmaq və onları öz iç-

lərində əritmək üçün müxtəlif siyasi addımlar atmışdır. Bunlardan biri də, ermənilərin yaşadığı yerə “Ermənistan” adını verməsidir.

Ermənilərin siyasi fəaliyyətlərində din adamları xüsusi yer tutmuş, mühim rol oynamışdır. Belə ki, ermənilərin ən böyük dini liderinin məqamı İrəvan yaxınlarındakı Eçmiyazində yerləşməkdədir. Bu gün də, ilk dövəmlərdə olduğu kimi, bu məqam, bütün dünya ermənilərinin dini mərkəzidir.

Nəticə etibarı ilə, bu gün erməni adlı bir millət varsa, nə vaxtsa hakimiyyəti altında yaşadıkları türk dövlətlərinə borcludurlar. Bunu yuxarıda verməyə çalışdığımız tarixi məlumatlar da sübut edir. Varlıqlarını türklərə borclu oldukları halda, ermənilər türklərin zəiflədiyi anda siyasi qarşidurmalar, yaratmışlar. Sonda da ermənilər öz nankorluqlarını Qarabağda göstərdilər. Burada göstərdikləri soyqırım vəhşiliklərini isə saxta “soyqırım” iddiaları ilə örtməyə çalışaraq, dünyanın diqqətini yanlış yönə çəkməyə çalışdılar. Unutmamalıyıq ki, zalıma qarşı məzlumu qoruyan Allah (c.c.) hər şeyə qadirdir. Bizim xoş münasibətimiz isə axmaqlığımızdan deyil, dini inancımızdandır. Hakimiyyətimiz altındakına xoş münasibət tövsiyə edən dini-miz, düşməənə qarşı vətənimizi qorumağımızı da əmr edir. Bu yolda tarix boyu olduğu kimi, bu gün də şəhid olmağa hazır olan vətən oğulları və onları qürurla əsgər göndərən analarımız vardır.

earnnet nano2

Eşitmə probleminizdə ilk köməkçiniz

Bütün Bizim Ailə jurnalının abunəçilərinə
eşitmə müayinəsində 20% endirim

Xoşbəxtliyin yolları daşlı...

Xoşbəxtlik sehirli bir kəlimədir... Söyləndiyi an belə insanı hüzürlü edə bilər. Üzündə təbəssüm oyada bilər. Bizlər hər zaman xoşbəxtliyin yollarını axtarmaqdayıq. Əslində, xoşbəxtlik çox zaman yaxında olduğu halda bəzən bizdən çox uzaqdadır. Xoşbəxtlik bəzən çox asan əldə edildiyi halda, bəzən inanmadığımız zamanda, çətin anların, sınaqlarla dolu günlərin arxasından gələ bilər. Xoşbəxtlik, şəxslərə görə dəyişən bir qavramdır. Məşhur yazıçı Oskar Vildi insanların çoxunun xoşbəxtliyi və bədbəxtliyi onların düşüncələrinə bağlı olduğunu qeyd edir.

Kimisi səhərləri oyandığında bir gün daha yaşadığı üçün, kimisi günəşi gördüyü üçün, kimisi gözləri, kimisi əlləri olduğu üçün şükür edir. Şükür etmək isə bir səadətdir.

Həyatın bir imtahandan ibarət olduğunu unutmayaq. Önümüze çıxan maneələri bir fürsət bilək. Belə etsək nə qədər çətin anlarımız olsa belə biz bütün bunlara həyatın bizim üçün hazırladığı sürprizi, sınağı kimi qəbul etsək o zaman qələbə çalarıq. Xeyr, əgər bunları kabus kimi görsək o zaman bizi çətin günlər gözləyir. Həyatın bizə hazırladığı bu sınaqlardan üzü ağ çıxmasaq xoşbəxtliyin dadını ala bilmərik. Sağlığını itirmiş bir insan, yaradanın bizə bəxş etdiklərindən məhrum olan biri bütün bu istirablara baxmayaraq onda olan yaşama həvəsi, həyat eşqi bir gün gələcək və şəfa tapacağı ümidi... Bu istəmə duyğusu və bu ümid gerçək bir uğurdur. "Bunu bacarmaq isə xoşbəxtliyin özüdür. Ayaqqabımın olmadığı üçün üzülürdüm, ta ki küçədə ayaqları ol-

mayan adam görənə qədər". (Balzak)

Deməli, insan içindəki özünü aşkar etməsə hər zaman axtarış içərisində olacaq.

Hər bir insanın axtardığı şey hüzurdur. Xoşbəxtlik kimilərinə görə maddiyyat, kimilərinə görə isə mənəvi hisslərdən ibarətdir. Amma maddiyyatın verdiyi xoşbəxtliyin ömrü qısadır. Kimisi üçün xoşbəxtlik sağlamlıqdır. Kimisi üçün paylaşmaqdır. Hüzur paylaşıqca çoxalır. Bəlkə bir çiçək üçün su bir xoşbəxtlikdir. Bir quş üçün uçmaq, bəlkə də könül üçün şükür edərək arınmaqdır xoşbəxtlik. Xoşbəxtlik içimizdə gizlidir. Onu içimizdən çıxaraq və hayqırmasına izin verək. Həyat boyunca bizə yol yoldaşı olmasın üçün çalışaq.

Bir sözlə xoşbəxtlik sevməkdir. Çirkinin içində gizli olan gözəlliyi görməkdir. Ən çətin zamanlarda belə şükür etməkdir. Dostlar qazanmaqdır. Bəzən ağlamaqdır. Bəzən gülməkdir. Amma önəmli olan gülməyi bacarmaqdır. Xoşbəxt olmaq üçün istəyək. Bağışlamağı bacaraq. Keçmişdən qurtulub indini yaşayaq. Bu şeylərin olması bəlkə də bizim üçün xeyirlidir deyərək, o şeylərin olmasına izin verək. İman sahibi olaq. Özümüzə və ətrafımızdakı insanlara güvənək. Qarşılıqsız sevek ki, bir gün o sevgi gözəl şəkildə bizə doğru gəlsin. Ümid toxumlarını könlümüzdən əksik etməyək, unutmayaq ki, hər buludun arxasında bir günəş vardır.

Hər şeyə pozitiv baxaraq xoşbəxt olaq.

DİQQƏT! ÖVLADLARIMIZIN XƏYALLARINI KİMLƏR OĞURLADI?

Beş yaşındakı kiçik qızım çəkdiyi rəsmi mənə göstərdi. Rəsmdə yaşına görə mükəmməl deyə biləcəyim şəkildə dağlar, ağaclar, çiçəklər, axar su, günəş çəkmişdi. Bir də rəsmi tamamlayacaq bir ev çəkib, amma evin yanında anlaya bilmədiyim bir şey var. Mən də təbii olaraq soruşdum: "Qızım, bu çəkdiyin nədir?" "Anacan bu bombadır" deyincə bir an diksindim, "bu gözəl

şəkildə bombanın nə işi var?",- deyə. Bir az düşünəncə qızımın o günlərdə şiddət məzmunlu uşaq kanalını izlədiyi ağıma gəldi və vaxt itirmədən o kanalı televizorumuzdan dərhal çıxardım.

Yenə eyni şəkildə yoldaşım qardaşı oğlundan bəhs edərkən "qəribə bir uşaqdır, bu yaxınlarda pişiyi əlinə alıb əzizləyir, əzizləyərkən "sən nə gözəl şeysən, nə şirin şeysən belə, səni öldürmək istəyirəm" deyib pişiyi var gücylə sıxır. Ümumiyyətlə, xoşuna gələn bir şey öldürülmək istənməz, insanın sevgidən içi qaynar və bağrına basmaq istər.

Nümunələri yazmaq istəsək bəlkə də səhifələr çatmaz. Yaxşı, bu cür hadisələri eşidincə uşaqlarımıza nə olur deyə soruşuruqmu?

Uşaqlarımız əylənsin, ayaqaltında gəzməsin, qonağım gəlincə problem çıxarmasın deyərək qarşısına oturduğu televizorlar; "texnologiya çağı aman uşağım kimsədən geri qalmasın" deyərək kiçik yaşda əllərinə verdiyimiz kompüterlər, onların duyğularını, xəyallarını oğurlamasın?

Mütəxəssislər 3 yaşa qədər olan uşaqlara televizor izləməyi qadağan edir. 3 yaşdan sonra isə təlimatçı proqramları valideynlər ilə izləyib davamlı diqqətini cəlb edən məqamlarda şərh edilməsini söyləyir. Bu tövsiyələri valideynlərin nəçəsi tətbiq edir görəsən, onu da düşünmək lazımdır.

Yayımlanan cizgi filmlərinin əksəriyyətinə şiddət, qorxu nümayiş olunur. Şiddət olmayan cizgi filmlərə baxdığımızda belə mütləq uşaqlarımıza hiyləgər ilan kimi təsir etməyə çalışılan 25-lik kadrlar görürük.

Məsələn, cizgi filmlərindəki qızlar elə gözəl, cazibədar, incə, çox gənc qızların xəyalındakı "90-60-90" ölçülərindədir ki, bir böyük olaraq bizi belə özünə çəkir və izlədir. Mütəxəssislər bunu izləyən qız uşaqlarının irəlidə bədən ölçülərim pozulmasın deyərək uşaq dünyaya gətirməyi belə düşünmədiyini söyləyirlər. Ayrıca gündə 1 və ya 2 saat televizor izləyən uşaqlar 5 il sonra 18000 şiddət, cinsi təcavüz kimi şeyləri öyrənmiş olurlar.

Allah-təala tərəfindən işlənməmiş

çirdi: Kiçik yaşlarda internet oyunlarına mübtəla olmuş bir uşağın gerçək həyatda atası yol qəzasında ölür. Uşaq eşidincə "aaa, atamın bir canı varmı", - deyir. Bu şəkildə özünü cizgi film qəhrəmanını zənn edərək yüksək mərtəbəli binalardan aşağıya atlayan uşaqların xəbərlərini çox eşitməmişik.

Materialist qüvvələr bizim uşaqlarımızın nə gələcəyini, nə də xəyallarını düşünürlər. onların tək düşüncəsi var; maddi olaraq necə güclü ola bilərəm, insanlara necə çatıb satışlarını yuxarılara doğru yüksəldə bilərəm? Təbii ki, sürətli şəkildə təsir edə biləcəkləri ən əhəmiyyətli kütlə uşaqlar olur. Ən günahsız görünən uşaq kanalları belə reklamlar ilə doludur. Reklamlar da davamlı görünüş

Mütəxəssislər 3 yaşa qədər olan uşaqlara televizor izləməyi qadağan edir. 3 yaşıdan sonra isə təlimatçı proqramları valideynlər ilə izləyib davamlı diqqətini cəlb edən məqamlarda şərh edilməsini söyləyir. Bu tövsiyələri valideynlərin neçəsi tətbiq edir görəsən, onu da düşünmək lazımdır.

qiymətli bir ləl-cəvahirat şəklində bizə nemət olaraq təqdim edilən o kiçik bala-larımızın duyğuları, xəyalları nələrle çirkləndirilir, bir düşünək.

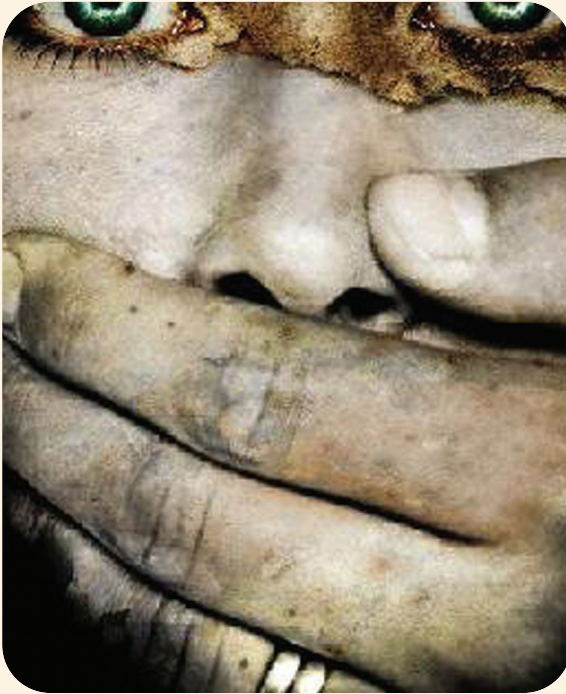
Çünki Allah-təala Qurani-Kərimdə neçə yerdə **"ey ağıl sahibləri düşünməz-sinizmi"** buyuraraq bizi təfəkkürə sövq edir. Yaxşı, bu günün kiçikləri, sabahın Allah-təalanın "ey ağıl sahibləri", xitabına məzhər olacaq uşaqlarımızın düşüncə bacarıqlarını nələrle doldururuq?

Saatlarını iki xəstəliyin (iki xəstəlik deyirəm, artıq televiziya və internetin faydasını deyil, zərərini götürürük) başında keçirən uşaqlar həqiqət ilə izlədikləri şeyləri ayırd edə bilmirlər. İnternet xəbərlərinin birində belə bir hadisə ke-

dəyişikliyi olduğu üçün uşaqlarda diqqət əksikliyi, bir mövzu üzərində diqqətini toplaya bilməmə kimi problemlər meydana gətirir. "Bir saatlıq təfəkkür 60 illik nafilə ibadətdən üstündür" (Sunu idi, Camiu's Kar, 2/127) buyuran Hz. Peyğəmbər (s.ə.s)in tövsiyəsinə, bu şəkildə yetişən gənclik necə diqqətini cəmləyib, təfəkkür edərək uyğunlaşacaq? Və necə axirətini qurtaracaq?

Demək ki, yalnız əyləncə kimi görünən proqramlar uşaqlarımızın xəyallarını və duyğularını oğurlamaqla kifayətlənmir, əbədi həyatlarını da oğurlaya bilirmiş. Belə isə, ana-atalar! Uşaqlarımıza dijitəli dünyanın girdəblərində itmədən biz sahib çıxacaq...

DİLİN GÜNAHLARI

Insanın dilini haramlardan (yalan, qeybət və s.) qoruyub özünə və başqasına zərəri olmayan şeyləri danışmağı onun ən gözəl hallarındandır.

İnsan lüzumsuz danışdıqda zamanı israf etdiyi kimi, həmin zamanda qazana biləcəyi şeylərdən də məhrum olar.

Qulun sərmayəsi onun ömür saatlarıdır. Vaxtını boş şeylərə sərf edən və o saatlarda axirətdə azuqə ola biləcək bir savabı qazanmayan sərmayəsini korlamış olar. Peyğəmbərimiz (s.ə.s) hədisi-şəriflərində belə buyurmuşdur:

“Allahın zikrindən başqa şeyləri çox danışmayın. Şübhəsiz, çox danışmaq qəlbi qaraldar. İnsanların Allahdan ən uzaq olanı qəlbi qatı olanlardır”. (Tirmizi)

“Kim Allaha və axirət gününə inanırsa, ya xeyir söyləsin, ya sussun”.

Sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s) hədisi-şərifdə pis söz danışan insanın hər iki dünyada zərərdə olduğunu belə buyurmuşdur:

“Allah-Təala pis söz danışan, pis söz danışmaq üçün özünü məcbur edən və bazarlarda bağıran kimsəni sevməz”. (İbn Əbi Dünya)

İslam mədəniyyətində, açıq deyilməsindən utanılan şeylər dolayı yol ilə bildirilər. Məsələn, qadınlardan bəhs edərkən “mənim xanımım belə dedi” demək əvəzinə, “evdəkilər belə dedi” və ya “uşaqların anası belə dedi” söylənməsi daha gözəl sayılmışdır.

Bir az da zarafat haqqında danışaq. Adətən, zarafat bir kəsi sevindirmək, onun qəlbinə xoş etmək üçün edilir.

Zarafatda bəyənilməyən xüsusi ifrat qaçmaq və ya davamlı bir şəkildə zarafat edib bunu adət halına gətirməkdir. Davamlı olan zarafat daha artıq gülməyə səbəb olur. Çox gülmək isə qəlbi öldürür. İnsanın hörmət və izzəti ortadan qalxır.

Ancaq bu hərəkətlərdən uzaq olan zarafat hər kəs tərəfindən bəyənilər. Sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s)in zarafatı necə etməyin örnəkləri az deyil.

Bir gün yaşlı bir qadın Hz. Peyğəmbər (s.ə.s)i ziyarətə gəldi. Hz. Peyğəmbər (s.ə.s) ona:

“Yaşlı qadınlar cənnətə girə bilməz”,- dedi. Bu sözü eşidən yaşlı qadın ağlamağa başlayanda Hz. Peyğəmbər (s.ə.s) qadına:

“Sən o gün yaşlı olmayacaqsan”- buyurdu və ardından bu ayəti oxudu:

“Həqiqətən, biz (dünyada ikən yaşlanmış qadınları gəncləşdirərək) onları təptəzə bir yaradılışda yaratdıq. Onları bakirələr etdik. Örlərinə düşkün və (bir-birlərinə) yaşıdlar (etdik). (Bütün) bunlar sağdakılar (əməl dəftərləri sağ tərəflərindən verilənlər) üçündür. (Vaqiə: 35-38)

Dilin böyük günahlarından biri də yalan danışmaqdır. Hz. Peyğəmbər (s.ə.s) yalan haqqında buyurur ki:

“Qul yalan söyləyərkən əmələ gətirdiyi pis qoxuya görə mələklər ondan bir mil uzaqlaşar”. (Tirmizi)

Yalan başqasının zərərinə yol açdığı üçün haramdır. Ancaq gözəl məqsədlər doğruluqla deyil, ancaq yalanla əldə edilə bilirsə o zaman deyilə bilər.

Yalanın adət olduğu və çox vaxt qarşılaşılan yerlərdən biri budur:

-“Yemək yel!”-deyildiyi zaman, qarşıdakı adam iştahı olduğu halda “mənim iştahım yoxdur”- deyərsə, bu da yalanın bir çeşidinə aid edilir.

Dilin günahlarından danışib qeybətdən söz açmamaq olmaz. Qeybət-haqqında danışılan insanın özünün olmadığı yerdə və eşitdiyi zaman xoşuna getməyəcəyi şeylərdən danışmaqdır.

Hz. Peyğəmbər (s.ə.s) bir gün səhabəyi kirama belə bir sual verdi:

Qeybətin nə olduğunu bilirsinizmi?

-Allah və Rəsulu daha yaxşı bilər.

-Qeybət, (müsəlman) qardaşının

xoşuna getməyən bir şəkildə onu yad etməyindir.

-Mənim dediyim (müsəlman) qardaşında varsa?

-Əgər sənin dediyin (müsəlman) qardaşında varsa onun qeybətini etmiş olarsan. Əgər dediyin onda yoxdursa, böhtan atmış olarsan.

Qeybət sadəcə dil ilə də olmaz. İşarət, dodaq büzmə, göz qırpması, yazı və s. ilə də qeybət edilmiş olunur.

Allah-Təala qeybət edəni ölmüş

qardaşının ətinə yeyən bir kimsəyə bənzətmişdir:

“Kimsə kimsənin (arxasından pis niyyət) ilə danışmasın. Sizdən birinizin ölü qardaşının ətinə yeməkdən xoşu gələrmimi? Ondan diksinərsiniz. Allahdan qorxun”. (Hucurat: 12)

Bəs dili qeybətdən necə qorumaq olar? Qeybət edən kimsə qeybət edənin cəhənnəmdə Allahın böyük cəzasına məruz qalacağını, qeybətin qiymət günündə yaxşılıqları yox edəcəyini düşünərək dilini qeybətdən qoruya bilər.

Sonda Allah-Təalanın boş, mənasız danışmaları bəyənmədiyini, onlardan üz çevirməyin vacib olduğunu bildirən ayəyi-kəriməni də yada salaq:

“Möminlər mütləq qurtuluşa çatmışdırlar. O möminlər ki, onlar namazlarında huş içindədirlər. Onlar ki, boş sözlərdən üz çevirərlər”. (Muminun: 1-3)

Rəbbimiz hamımızı bu müjdəyə nail olanlardan etsin!

Yalan başqasının zərərinə yol açdığı üçün haramdır. Ancaq gözəl məqsədlər doğruluqla deyil, ancaq yalanla əldə edilə bilirsə o zaman deyilə bilər. “Qul yalan söyləyərkən əmələ gətirdiyi pis qoxuya görə mələklər ondan bir mil uzaqlaşar”. (Tirmizi)

Körpələrimizi necə qidalandırmalı!

Qida - uşaq orqanizmi üçün enerji mənbəyi olmaqla yanaşı, onun tez və normal böyüməsi üçün zəruridir. Uşaqlarda bir sıra xəstəliklərin gedişi və nəticəsi çox vaxt qidalanma xüsusiyyətləri ilə müəyyən olunur.

Uşaq bir yaşınadək çox sürətlə böyüyür: 4 ayınadək onun çəkisi 2 dəfə, 1 yaşında isə 3 dəfə artır. Bir yaşınadək uşaqların qidaya tələbatı böyük olsa da, onu həzm etmək imkanları çox məhduddur. Buna görə də uşaq üçün ən yaxşı qida ana südüdür. Ana südü yaxşı həzm olunmaqla yanaşı, onun tərkibində uşağın orqanizminə lazım olan və körpəni bir yaşınadək yoluxucu xəstəliklərdən qoruya bilən bütün komponentlər var. Ana südünün nə təbii, nə də süni analoqu yoxdur. Anaya spirtli içkilər içmək, siqaret çəkmək qəti qadağandır və südə özünəməxsus iy, yaxud dad verən qidalar (soğan, sarımsaq, istiot və s.) yemək olmaz. Süd verən ananın yeməyi üçün heç bir xüsusi pəhriz yoxdur. Ananın yeməyinin tərkibində kifayət qədər zülallar, yağlar, karbohidratlar, vitaminlər və mineral maddələr olmalıdır. Ana gün ərzində 2 litrədək maye içməlidir. Körpənin yemək rejiminə ciddi fikir vermək, həmişə eyni

vaxtlarda yedirtmək lazımdır. Əks halda bu uşağın həzm etməsinə və yuxusuna pis təsir göstərir.

Normal qidalanan sağlam uşaq yemək vaxtı və yeməkdən sonra sakit və gümrah olur, tez-tez altını isladır (gündə 15-16 dəfə) və gün ərzində 2-3 dəfə qarnı işləyir.

Körpələrin südə olan gündəlik tələbatı da, müxtəlifdir. Yeni doğulmuş uşaq 3 günlük olanadək gündə 40 qr-dan 200 qr-a qədər süd tələb edir. Həftənin sonunda - 400 qr, İki həftəlik olanda - 500 qr, 1 aylıq olanda - 600 qr, 1,5 aylıq olanda - 700 qr-dək, iki aylıq uşaq isə 800 qr-dək süd əmir. Sonrakı aylarda körpənin südə tələbatı hər ay 50 qr artır. Ana südündən əlavə ona qış aylarında gündə 50 - 100 qr, isti havalarda isə 100-200 qr qaynanmış su vermək lazımdır.

1-1,5 aylıq uşağın əlavə vitaminlərə və mineral duzlara ehtiyacı olur. Buna görə də ona 3-5 damcıdan başlayıb tədricən 2 xörək qaşığınadək artırmaqla meyvə və tərəvəz şirələri vermək lazımdır. Limon şirəsini (2 damcıdan 1 çay qaşığınadək artırmaq) şəkər şirəsi ilə qarışdırıb vermək olar. 1,5 aylıqdan kök şirəsi vermək (3-4 damcıdan 2 xörək qaşığınadək) məsləhət görülür. Portağal, çiyələk, ana-

nas, pomidor şirələrini ehtiyatla vermək lazımdır ki, uşaqlarda diatez (dəridə səpgilər) yaranmasın. 5 aylıq uşaq gündə 40-50qr şirə içir. İki ayından başlayaraq uşağa sürtgəcdən keçirilmiş alma vermək olar (0,5 çay qaşığından 2 xörək qaşığına qədər artırmaqla). 6 aylıq uşağa gündə iki dəfə, yaxşı olar ki, yeməkdən sonra, hər dəfə 30 qr sürtgəcdən keçirilmiş müxtəlif meyvə püreləri vermək olar. Uşaq xəstələndikdə və ya qusduqda şirələrin verilməsini məhdudlaşdırmaq və ya kəsmək lazımdır.

3,5-4 aylıq uşağa soyutma yumurtasının 1/4-ni, 6 aylığa isə yarısını vermək olar. Yumurta sarısında fosfor, kalsium, dəmir, A, D, B1, PP vitaminləri, həmçinin zülal və yağlar vardır.

Uşağın 4 ayı tamam olduqdan sonra, onun inkişafda olan orqanizminin tələbatı artmağa başlayır və ana südündə olan mineral maddələr onun ehtiyacını ödəmir. Ona görə də sağlam uşaqlara 4 ayından başlayaraq əlavə yeməklər vermək lazımdır. Əlavə yeməyi uşağa verməzdən əvvəl uşağı yedirdir və 2 çay qaşığından başlayıb bir dəfəlik yemək həcminə çatdıranadək hər gün artırır. Əlavə yeməyi tərəvəz püreləri ilə başlayırlar. 4 ayından sonra uşağa 5 dəfə ana südü, 1 dəfə isə tərəvəz püresi yedirilir. Bundan əlavə ona yumurta sarısı, kisel və şirələr verilir.

Yeməkdə zülalın miqdarını artırmaq üçün 4 aylıq uşağa 10 qr təzə hazırlanmış kəsmik də vermək olar. Kəsmiyi süd və ya qatığa qarışdırırlar. 6 aylıq uşaq üçün kəsmiyin miqdarını 50 qr-a, 1 yaşınadək isə 100 qr-a qə-

dər artırır. Yumurta sarısını (3-4 aylıqda 1/4-ni, 6 aylıqda hər gün yarısını) sıyıq və ya tərəvəz (kartof, gül kələm, kök və s.) püresinə qatırlar. 5 aylıq uşağa 5%-li manna sıyığı (100 qr mayeyə 1 çay qaşığı manna yarması), 6 aylıq uşağa isə 10%-li manna sıyığı vermək olar. Bütün yeni başladığımız yeməklər kimi sıyıq da 2-3 çay qaşığından başlayıb 150-200 qr-a qədər çatdırmaq lazımdır.

7 aylıq uşağa yağsız ət bulyonu (2 xörək qaşığından 50 ml-ə qədər) və bişmiş əti iki dəfə maşından keçirib vermək olar.

8 aylıq uşağa gündə 3 dəfə ana südü, o biri yeməklərində isə manna sıyığı, tərəvəz püresi (150qr), tərəvəz və ya ət bulyonu (70 qr) ilə ağ çörək, kəsmik və ya maşından keçirilmiş soyutma ət vermək lazımdır.

9 aylıq uşağa gündə 2 dəfə süd verilir. Uşaq 10 aylıq olanda ona əti və ya balığı püre, yaxud xırda küftələr şəklində hazırlamaq olar. 11-12 aylıq uşağa gündə bir dəfə ana südü, yuxarıda göstərilənlərdən əlavə olaraq 1 dəfə də ət kotleti və bulyonda hazırlanmış şorba verilir.

1 yaşına çatanda uşaq artıq müxtəlif dadlı və qidalı yeməklər yeyir və onu süddən ayırmaq həm ana, həm də uşaq üçün asan olur. Sağlam, normal inkişaf edən uşağı 11-12 aylıqda döşdən ayırırlar. Uşağı xəstə vaxtı, isti havalarda və peyvəndlər vurularkən süddən ayırmaq olmaz.

ƏSRİN XƏSTƏLİYİ QRIP

MEDICUS tibb mərkəzinin
həkimisi Gülnar QULİYEVA

Qrip haqqında ilk anlayışa e.ə 412-ci ildə Hippokratın əsərlərində rast gəlmək mümkündür. Tarixdə acı nəticələrlə sonlanan bir neçə “Qrip pandemiyası” olmuşdur. 1918-1920-ci ildə baş vermiş məşhur “İspanka pandemiyası” 20 milyondan artıq insanın həyatına son qoymuşdur. Qrip toksikoz, kataral əlamətlərlə, traxeya və bronxlarda zədələnmə ilə müşahidə olunan kəskin yoluxucu xəstəlikdir.

Qrip virusunun A, B, C tipləri mövcuddur, virus tez-tez öz antigen quruluşunu dəyişir, yəni serotiplər əmələ gətirir. Orqanizmdə bir serotipə görə yaranan immunitet başqa serotipə təsir göstərmir. Buna görə də insan ömrü boyunca müxtəlif serotipli qrip xəstəliyinə yoluxa bilər.

Qrip insanlar arasında əsasən hava, damcı yolu ilə yoluxur. Öskürmə, asqırma, danışq zamanı xəstənin və yaxud virusdaşıyan insanın burun, udlağından ətrafa virus və mikroblar zəngin ağzı suyu, selik, bəlgəm atılır, qısa vaxt ərzində xəstənin ətrafında bu cür aerosol hissəcikləri ilə zəngin yüksək konsentrasiyalı infeksiyalı sahə əmələ gəlir. Müəyyən olunmuşdur ki, bağlı ağızla asqırma zamanı ətrafa atılan aerosol hissəciklərinin miqdarı 10-70 dəfəyə kimi azalır. Qeyd etmək lazımdır ki, hər virusa yoluxmuş insan xəstələnmir. Bu birbaşa orqanizmin möhkəmliyindən, ümumi sağlamlıq vəziyyətindən, immun sistemin-

dən asılıdır.

Qrip adətən kəskin başlayır. İnkubasiya dövrü 1-2 gün çəkir. Sonra kəskin klinik əlamətlər qızdırma, başağrı, üşütmə, titrətmə, əzələ və oynaqalarda ağrı, ümumi halsızlıq, gərginlik başlayır. Xəstəliyin ağırlığı bir çox faktordan - orqanizmin ümumi sağlamlıq vəziyyətindən, yaşından, xəstənin əvvəl bu virus tipi ilə xəstə olub-olmamağından asılıdır. Bunlardan asılı olaraq xəstəliyin 4 forması: yüngül, orta ağır, ağır və hipertoksik forması inkişaf edir. Yüngül formalı qrip zamanı bədən temperaturu normal olur və yaxud 38° C-dən çox olmur. Infeksiya toksikoz əlamətləri az olur. Orta ağır qrip zamanı temperatur 38.5-39.5° C-yə kimi yüksəlir və xəstəliyin klassik simptomları yaranır: intoksikasiya-güclü tərləmə, zəiflik, işıqdanqorxma, əzələ və oynaq ağrıları, başağrıları, kataral əlamətlər-

yumşaq damaq, udlaqda qızartı, gözlərdə qızartı, quru öskürək, səsin dəyişilməsi, zökəm, pnevmoniya və s. meydana çıxır. Ağır forma qrip zamanı temperatur 40-40.5°C-yə kimi yüksəlir. Yuxarıdakı əlamətlərlə yanaşı ensefalopatiya əlamətləri (psixotik vəziyyətlər, qıcolmalar, hallusinasiyalar), burun qanaxması, qusma yaranır. Hipertoksik forma qrip çox təhlükəli olub yuxarıdakı əlamətlərlə yanaşı meningial əlamətlər, ağciyər çatışmazlığı, ağciyər ödemi, beyin ödemi kimi nəticələr verə bilər. Lakin qripin gedişini əvvəlcədən təyin etmək mümkün deyil və qeyri-düzgün müalicə bir sıra ağırlaşmalar (pnevmoniya, otot, haymorit və s.) verə bilər. Buna görə də, xüsusilə uşaqlarda və yaşlılarda özünü müalicə qəti yolverilməzdir. Yalnız həkim xəstənin ümumi vəziyyətini düzgün qiymətləndirə bilər. Həkim məsləhətinə qədər ev şəraitində aşağıdakılardan istifadə etmək olar:

1. Çoxlu maye qəbulu intoksikasiya əlamətlərini-halsızlıq, titrətmə, sümük-oynaq ağrılarını azaldır. Qızdırma zamanı itirilmiş maye itkisini bərpa edir, bəlgəm durulaşır, öskürəklə ifrazı asanlaşır.

2. Qızdırmasalıcı, ağrıkəsici və iltihab əleyhinə dərmanlardan istifadə etmək. Əgər ağrı, qıcolmaya meylik, ürək-damar sistemi xəstəliyi yoxdursa, qızdırmanı 38.5°-dən aşağı salmaq məsləhət deyil. Çünki qızdırma orqanizmin müdafiə reaksiyası olub virusun çoxalmasına mane olur. Dərmanla yanaşı fiziki soyutmadan da istifadə etmək olar. Alına və iri damarların keçdiyi yerlərə (boyun, dirsək, dizaltı çuxura) soyuq kompreslər qoymaq olar. Xəstənin bədənini suda həll olmuş spirt və ya sirkə ilə silmək olar. Həkim göstərişi olmadan antibiotik qəbulu da yolverilməzdir. Çünki antibiotik virusa nəinki təsir etmir, həm də im-

muniteti azaltmaqla xəstəliyin ağırlaşmasına səbəb olur.

3. Burun damcılarından istifadə etmək. Bu dərmanlar burun damarlarını daraltmaqla tənəffüsü asanlaşdırır, burundan selik ifrazını azaldır.

4. Dezinfeksiyaedici məhlullarla qarqara etmək.

Xalq təbabətində immuniteti artırmaq və soyuqdəyməyə qarşı bir çox üsullar var. Bunlardan bir neçəsini qeyd edək:

1. Bir litr soyuq suya 5 xörək qaşığı quru itburnu meyvəsi əlavə edib 10 dəqiqə qaynadılır. Alınmış məhlulu 8-10 saat saxladıqdan sonra bir stəkan olmaqla gündə 4-5 dəfə qəbul etmək olar.

2. İki limon və iki baş sarımsaq əzilir. Alınan sıyıqın üzərinə 1 litr qaynar su əlavə edilir. 3 gün qaranlıqda saxlandıqdan sonra 1 xörək qaşığı gündə bir dəfə yeməkdən əvvəl qəbul etmək olar.

Qripin profilaktikası üçün müalicəvi bədən tərbiyəsi, idmanla məşğul olmaq, bədəni möhkəmləndirmək, qida rejiminə düzgün riayət etmək, təzə meyvə, tərəvəz qəbul etmək, zərərli vərdislərdən çəkinmək lazımdır. Mövsüm dəyişikliyi və havaların soyuduğu zamanlarda soyuqdan qorunmaq, ailədə və ya olduğumuz mühitdə xəstə varsa özümüz və xəstənin xüsusi maskalardan istifadə etməsinə çalışmaq, otağı tez-tez havalandırmaq, təmiz havada daha çox olmağa fikir verilməlidir. Xəstə ilə əllə görüşdüyümüz zaman, qapı dəstəyinə toxunmaqla və ya xəstənin istifadə etdiyi əşyalara toxunmaqla virus sağlam əllərə, buradan da göz, burun, ağıza ötürülür. Bunları nəzərə alaraq xəstənin və xəstəyə qulluq edənlər tez-tez əllərini sabunla yumalı, şəxsi gigiyena qaydalarına ciddi əməl etməlidirlər.

YANDIRSA DA FAYDALIDIR

Gicikən bitkisinin adı “urere” latın sözündən götürülüb, yandırmaq deməkdir. Gicikənin müalicəvi xüsusiyyətləri haqda məlumatlar qədim Roma alimləri Qalen, Qorasiy, Pliniy və Katullanın əsərlərində əksini tapmışdır. Qədim slavyan atalar sözündə deyilir ki, “bir gicikən yeddi həkimi əvəz edir”.

Dərman xammalı kimi gicikənin yarpaqlarından və köklərdən istifadə olunur. Gicikən yarpağının tərkibində askorbin turşusu, karotin, mineral duzlar, nişasta, alkaloidlər və s. maddələr vardır.

Gicikən yarpağının tərkibində olan əsas təsiredici maddələr vitaminlər və dəmir duzlarıdır. Bunlar orqanizmdə ümumi maddələr mübadiləsini, xüsusən də lipid mübadilə-

sini tənzimləyir. Gicikən yarpağının tərkibində olan K vitamini qaraciyərdə əsas laxtalanma faktorlarından biri olan protrombinin sintezini sürətləndirir və güclü qanqəsici təsir göstərir. Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, qanqəsici xüsusiyyətə yalnız təzə yarpaqlar malikdir. Qurudulmuş yarpaqlar isə əksinə, qanın laxtalanmasını 2 dəfə azaldır. Bundan başqa gicikən yarpaqlarının ödqovucu, sidikqovucu, iltihab əleyhinə, damardaraldıcı xüsusiyyətləri var. Gicikən yarpağı qanda şəkərin miqdarını azaldır və südverən analarda süd ifrazını da artırır.

Gicikən köklərinin dəmləmə və bişirmələri böyrək və mədə xəstəliklərində, diareyalarda, dizenteriyada, helmintoz, furunkulyoz, revmatizm, bronxial astma, ağciyər vərəmi zamanı, həmçinin bəlgəmgətirici, qızdırmasalıcı vasitə kimi və saçların dibini bərkitmək üçün istifadə olunur.

Yarpaqların dəmləməsi uşaqlıq, bağırsaq, böyrək, ağciyər və digər qanaxmalarda və yuxusuzluqda tətbiq edilir. Yapon xalq təbabətində gicikənin təzə şirəsi arı və ilan çalan zaman zəhər əleyhinə vasitə kimi istifadə olunur.

İstifadə formaları: Gicikən yarpaqlarının dəmləməsini hazırlamaq üçün 10 qr. (2 xörək qaşığı) xam-

malın üzərinə 200 ml (1 stəkan) qaynar su tökülür, 15 dəq. dəmlənir, süzülür. Üzərinə qaynadılmış su əlavə edərək əvvəlki həcmə çatdırılır. Gündə 3-5 dəfə, hər dəfə 1/4-1/2 stəkan yeməkdən əvvəl qəbul edilir.

Gicitkən köklərinin

bişirilməsi: 20 qr. xammalın üzərinə 200 ml (1 stəkan) şərbət əlavə edib, 15 dəq. qaynatmaqla hazırlanır. Bir xörək qaşığından gündə 5-6 dəfə qəbul edilir.

Təzə gicitkən yarpaqlarının şirəsi öd daşı və böyrək daşı xəstəliyində 1 xörək qaşığından gündə 3-4 dəfə, daxili qanaxmalarda isə 1 çay qaşığından gündə 4-5 dəfə daxilə qəbul edilir.

Qanın laxtalanması yüksək olan şəxslərə, hipertoniya və aterosklerozdan əziyyət çəkənlərə, eyni zamanda uşaqlığın kistası, polipi və digər şişləri ilə əlaqədar qanaxmalarda, xüsusən də böyrək xəstəliklərində gicitkəndən istifadə etmək olmaz.

Gicitkənli omlet: Gicitkən yarpaqlarını (500 qr.) duzlu suda bişirin, süzün və xırda doğrayın. 3 baş soğanı doğrayıb yağda qovurub, üzərinə şüyüd və ya cəfəri əlavə edin, gicitkənlə qarışdırıb yumşalana qədər qovurun. 2 ədəd yumurtanı çalıb qovurmanın üzərinə tökün və hazır olana qədər bişirin.

Gicitkən şirəsi: təzə gicitkən yarpaqlarını ətçəkən maşından keçirin, üzərinə qaynadılmış soyuq su (500 ml) töküüb qarışdırın və tənzifdən keçirin. Sıxılmış kütləni yenidən ətçəkən maşından keçirin, 500 ml su ilə qarışdırıb sıxın, əvvəlki porsiyanın üzərinə əlavə edin. Şirəyə zövqə görə şəkər əlavə etmək olar.

BANANLI RULET

Ərzaqlar:

1 paket kakaolu peçenye
1 stəkan şəkər tozu
Yarım stəkan un
4,5 stəkan süd
50 qr marqarin
Vanil, şokolad sousu, krem şanti, banan

Hazırlanması:

Kakaolu peçenyeni yaxşıca toz halını alanadək sürtgəcdən keçirib listə yayırıq. Marqarin ilə unu qovurub, südü və vanili əlavə edərək bişiririk. Bişdikdən sonra mikserlə çırpıb peçenyenin üzərinə yayırıq. Soyuduqdan sonra krem şantini 1 stəkan süd ilə çırpıb so-

yuyun qarışımının üzərinə çəkirik. Sonra bananı arasına qoyub rulet formasında bükürük. Sonra şokolad sousunu üzərinə töküb süfrəyə veririk. Nuş olsun!

YAŞIL NOXUD ŞORBASI

4 nəfərlik

Ərzaqlar:

500 qr yaşıl noxud
1 soğan
2 yemək qaşığı zeytun yağı
4 stəkan toyuq suyu
Duz, qara bibər.
Şüyüd

Hazırlanması:

Yaşıl noxudu təmizləyin, sonra soğanı təmizləyib xırda-xırda doğrayın. Soğanı zeytun yağında qovurun. Duz və qara bibəri əlavə edin. Toyuq suyunu tökün. Qaynamağa başladıqda yaşıl noxudu tökün və yumşalana qədər bişirin. Bişən noxudun az bir hissəsini ayırın. Qalan noxudları püre halını alanadək blenderdən keçirin. Sonra ayırdığınız noxudu və xırda-xırda doğranmış şüyüdü əlavə edib 1-2 dəqiqə qaynatdıqdan sonra süfrəyə verə bilərsiniz. Nuş olsun!

QOZLU BADIMCAN SALATI

Ərzaqlar:

4 ədəd badımcən
4 ədəd bibər
yarım dəstə cəfəri
2 diş sarımsaq
250 qr qatıq
3 x/qaşığı duru yağ
1 stəkan qoz içi
istiot, duz
sirkə

Hazırlanması:

Badımcən və bibərləri közdə bişirin
ya da sobaya atın bir az bişsin ki,
yumşalsın. İkisinin də qabıqlarını
soyun, doğrayın. Qozu da xırda-xırda

doğrayın. Sarımsaqları əzin. Cəfəridən
başqa bütün ərzaqları qarışdırın.
Servis edərkən cəfərilə bəzəyin...

PƏRDƏLİ PLOV

Ərzaqlar:

3 stəkan düyü
1 stəkan badam
2 yemək qaşığı kərə yağı
Duz, qara bibər
Toyuq suyu, toyuq əti
Xəmir üçün:
3 stəkan un
3 yumurta
100 qr kərə yağı
Qatıq, duz.

Hazırlanması:

Düyünü isladın. Qazana əvvəl bitki
yağı və kərə yağı qoyun. Düyü və
badamı töküb bir az qovurun. Duzunu
əlavə etdikdən sonra bişirdiyiniz
toyuğun suyunu töküb qarışdırın və
qapaqla örtün.

Xəmirin hazırlanması: qarışdırma
qabına unu qoyun ortasına kərə yağı
yumurta və qatığı əlavə etdikdən

sonra yumşaq xəmir hazırlayın.

Xəmiri unlayıb yuvarlaq şəkildə
açın. Bir parçasını qapaq üçün ayırın.
Əvvəlcədən kərə yağıyla yağlanmış
qazanın içinə badamları düzün.

Açdığınız xəmiri qazanın içinə yer-
ləşdirin.

Hazırladığınız plovun içinə didiklə-
diyiniz toyuq ətinə və qara bibəri qatıb
qarışdırın. Sonra xəmirin içinə qoyun.
Üzərinə xəmirdən hazırladığınız qa-
pağı qoyun. 180 dərəcədə elektrik so-
bada bişirin. Hazır olduqdan sonra
süfrəyə verin. Nuş olsun!

“BİZİM AİLƏ” JURNALI “MƏHƏRRƏM AYI VƏ AŞURA GÜNÜNÜN ƏHƏMİYYƏTİ” MÖVZUSUNDA KONFRANS KEÇİRDİ

Hicri ayların ilki olan Məhərrəmi-Şərif ayında baş verən mühüm hadisələr, ilahi təcəllilər və islami bir tarix başlanğıcı qəbul edilməsi baxımından Müsəlmanlar arasında böyük bir əhəmiyyət kəsb edir. Deyə bilərik ki, Məhərrəm ayı bütün bəşəriyyət tarixində önəmli yeri olan bir aydır. Elə bu səbəbdən də dekabr ayının 15-də “Bizim ailə” jurnalının təşkilatçılığı ilə Gəncliyə Yardım Fondunun konfrans salonunda “Məhərrəm ayı və Aşura gününün əhəmiyyəti” mövzusunda konfrans keçirildi. Konfransda Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin ictimaiyyətlə əlaqələr və ailə məsələləri üzrə müavini Qəmər xanım Cavadlı, “Bizim ailə” jurnalının redaktoru Gülnarə Seyidova, Bakı İslam Universitetinin məzunlarından ilahiyyatçı Məryəm Dəmir çıxış etdilər. Konfransın açılışında Mədinə Muhəmməd tərəfindən Qurani-Kərim oxundu. Daha sonra Qəmər xanım Cavadlı Məhərrəmlik ayı haqqında ümumi məlumat və Aşura günündə qan vermə aksiyalarının faydalarından danışdı. Gülnarə Seyidova Məhərrəmlik ayının İslam dünyası üçün tarixi əhəmiyyəti, Aşura gününün önəmi və bu mübarək günlərdə nələr etmək lazım olduğu haqda məlumat verdi. Tədbirdə çıxış edən Məryəm Dəmir isə əhli-beyt sevgisi və Hz. Hüseyin şəhid edilməsi barədə qonaqlara tarixi məlumatlar verdi. Tədbirdə bütün İslam Dünyası üçün əsrlər keçsə də sağalmaz yara olan “Kərbəla Faciəsi”nin şəhidləri rəhmət və təzimlə yad edildi. Eyni zamanda Şəbnəm Mədrəsəsinin tələbələri və “Gözdən Əlillər Cəmiyyətinin” nümayəndələri ilahilər oxuyaraq qonaqlara duyğulu anlar yaşatdılar.

AĞI YAXUD FƏRYAD

*Şərha şərha oldu ləblər, yandı canım bir su ver.
Kərbəladə yaxdı zalım, axdı qanım bir su ver.*

*Əhli-Beytik, bigünahız qıymayın məsumlara
Sizdə insaf yoxmu yahu, qəmküsarım bir su ver.*

*Çöl tutuşmuş, sanki vulkan od püskürür hər yana,
Yavrular fəryad edərlər yandı bağrım bir su ver.*

*Gəl Hüseynim getmə artıq, lal kəsilmiş hər tərəf
Əl açalım yalvaralım, asumanım bir su ver.*

*Hər keçən gün on Məhərrəm, çox yamandır halımız
Səbrə artıq yox təhəmmül natuvanın bir su ver.*

*Ölkəmizdə xor görülmək qəhr ediyor ya Hüseyin
Cəddi-pakın hörmətiçün növcəvanım bir su ver.*

*Fatimənin örtüsünə əl uzatdılar bu gün
Ağlayır vicdanı xalqın, qəhrəmanım bir su ver.*

*Bir udum su verməyən Peyğəmbərin övladına
Yalan dünya istədiyin şəxsə var get bir su ver!..*

Mahmut Kaya